// ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 68ον ΙΟΥΛΙΟΣ, 1932. Ἀριθ. 7.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ

«Καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἐπαγγελία, τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀναγγέλλομεν πρὸς σᾶς, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι φῶς καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ δὲν ὑπάρχει οὐδεμία».

«Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα καὶ ἡ ἀλήθεια δὲν ὑπάρχει ἐν ἡμῖν. Ἐὰν δὲ περιπατῶμεν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας».

(Α'. Ἰωάν. α'. 5,8).

Ἐν τοῖς ἐδαφίοις τούτοις ἔχομεν τρεῖς μεγάλας καὶ σπουδαίας ἀληθείας, αἵτινες ἐνδιαφέρουσιν ἕνα ἕκαστον ὑμῶν.

α') Ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι φῶς—συνετός, σοφός, εἰλικρινής, καθαρὸς καὶ ἅγιος, ἐλεύθερος παντὸς δόλου, πάσης ἀπάτης καὶ ψεύδους καὶ ἐν γένει πάσης ἁμαρτίας.

β') Ὅτι ὅσοι περιπατοῦσιν ἐν τῷ φωτὶ τούτῳ, ὅσοι δηλαδὴ εἶναι εὐσεβεῖς, ἔχουσι κοινωνίαν μετ' ἀλλήλων καὶ μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

γ') Ὅτι τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καθαρίζει τοὺς τοιούτους ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.

Περὶ τὴν ἐξέτασιν τούτων προσκαλεῖται ἐπί τινας στιγμὰς ἡ ὑμετέρα προσοχή.

α') ***Ὁ Θεὸς εἶναι φῶς.*** Ἡ λέξις ***φῶς*** συχνάκις εἶναι ἐν χρήσει ἐν τῇ Γραφῇ ἀντὶ τῆς ***γνώσεως,*** καὶ τῆς ἠθικῆς καθαρότητος καὶ ***ἁγιασμοῦ,*** ἐνῷ ἡ λέξις ***σκότος*** ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τῆς ***ἀγνοίας.*** Ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι φῶς ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην, ὅτι δηλ. εἶναι ἀπείρως συνετός, ἀπείρως σοφός, ἀπείρως καθαρὸς καὶ ἅγιος, τά τε ἔργα καὶ ἡ θεία αὐτοῦ Ἀποκάλυψις τρανῶς μαρτυροῦσιν.

β') Ὅσοι ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην γνωρίζουσι τὸν Θεὸν καὶ ζῶσι ζωὴν ἁγίαν καὶ σύμφωνον μὲ τὸν λόγον Του εἶναι οἱ ***περιπατοῦντες ἐν τῷ φωτί,*** εἶναι οἱ ἀληθεῖς Χριστιανοί, διότι εἶναι μάταιον νὰ νομίζῃ τις, ὅτι εἶναι ἀληθὴς Χριστιανός, ἐνῷ ζῇ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ.

Ὁ μέθυσος, ἂν νομίζῃ ὅτι εἶναι Χριστιανός, διότι εἶναι βαπτισμένος καὶ συχνάζει εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μεταλαμβάνει, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ. Ὁ τοιοῦτος οὐδέποτε ἦτο Χριστιανός, οὐδέποτε ἔλαβε τὸ βάπτισμα τοῦ Πνεύματος, ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδεὶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν· διότι ἡ μέθη εἶναι ἓν ἐκ τῶν ἔργων τοῦ σκότους, τὰ ὁποῖα ἀποκλείουσι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. «Μὴ ἀπατᾶσθε», ἔγραφεν ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Κορινθίους, «οὔτε κλέπται,

οὔτε πλεονέκται, οὔτε λοίδοροι, οὔτε ἅρπαγες, οὔτε μέθυσοι θέλουσι κληρονομήσει τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Α΄. Κορινθ. ϛ΄. 10).

Ὁ ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ του φθόνον ἢ μῖσος καθ' ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν του ἢ ζητῶν ἐκδίκησιν δύναται νὰ ***ὀνομάζηται*** Χριστιανός, διότι εἶναι βαπτισμένος καὶ ἐκτελεῖ τὰ ἄλλα ἐξωτερικὰ καθήκοντα τῆς θρησκείας· ναί, δύναται νὰ ἦναι κῆρυξ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι Αὐτοῦ. «Ὁ λέγων ὅτι εἶναι ἐν τῷ φωτὶ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισεῖ εἶναι ἐν τῇ σκοτίᾳ ἕως τώρα.... Ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ εἶναι καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ καὶ δὲν ἠξεύρει ποῦ ὑπάγει, διότι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ» (Α΄. Ἰωάν. β΄. 9—11).

Ὁ ἄσωτος, ὁ ἀκάθαρτος, ὁ ἀσελγής, ὁ μοιχὸς καὶ πόρνος ἠμποροῦν νὰ εἶναι βαπτισμένοι καὶ νὰ συμμορφόνωνται ἀκριβῶς μὲ τὰς ἐξωτερικὰς διατάξεις τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀληθεῖς Χριστιανοί, οὐδὲ δύνανται νὰ ἦναι τοιοῦτοι, διότι περιπατοῦσιν εἰς τὸ σκότος—τὰ ἔργα αὐτῶν εἶναι ***κατ' ἐξοχὴν ἔργα σκότους.***

«Μὴ συγκοινωνεῖτε», γράφει ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Ἐφεσίους, «μὲ τὰ ἔργα τὰ ἄκαρπα τοῦ σκότους.... διότι τὰ κρυφίως γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρὸν εἶναι καὶ νὰ ἀναφέρῃ τις» (Ἐφεσ. ε΄. 11—12).

«Ἐξεύρετε δὲ τοῦτο, ὅτι πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης (ὅστις εἶναι εἰδωλολάτρης) δὲν ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ» (Ἐφεσ. ε΄. 5).

Ὁ ψεύστης, ὁ δόλιος, ὁ ἀπατεών, ὁ ὑποκριτής, ὁ μάγος, ὁ φονεὺς δύνανται νὰ ἦναι βαπτισμένοι καὶ μυρωμένοι, ἀλλὰ δὲν εἶναι μὲ τοῦτο καὶ ἀληθεῖς Χριστιανοί, διότι τὰ ἔργα αὐτῶν εἶναι πονηρά. «Ἔξω δὲ οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακεῖς καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλολάτραι καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν καὶ πράττων ψεῦδος» (Ἀποκαλ. κβ΄. 15).

«Τῶν δὲ δειλῶν καὶ ἀπίστων καὶ βδελυκτῶν καὶ φονέων καὶ πόρνων καὶ μάγων καὶ εἰδωλολατρῶν καὶ ὅλων τῶν ψευστῶν τὸ μέρος θέλει εἶσθαι ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ μὲ πῦρ καὶ θεῖον· οὗτος εἶναι ὁ δεύτερος θάνατος» (Ἀποκ. κα΄.8).

Ὁ ἀληθὴς Χριστιανὸς ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν καὶ λαλεῖ τὴν ἀλήθειαν. Περιπατεῖ ἐν τῷ φωτὶ καὶ μισεῖ τὸ σκότος καὶ τὰ ἄκαρπα καὶ πονηρὰ ἔργα αὐτοῦ—εἶναι εἰλικρινὴς εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς συναλλαγὰς καὶ εἰς τὴν διαγωγήν του πρὸς τοὺς ἄλλους — ἀγαπᾷ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἀκόμη καὶ τοὺς ἐχθρούς του — οὐδὲν ἔχει νὰ κρύψῃ καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν του πρὸς πάντας. Οὐδένα ἐπιθυμεῖ ν' ἀποστερήσῃ, ν' ἀπατήσῃ, νὰ βλάψῃ οὔτε εἰς τὴν ὑπόληψιν οὔτε εἰς τὸ βαλάντιον· εἶναι καθαρὸς ἐν τῷ βίῳ, καθαρὸς ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ***ἔχει κοινωνίαν μετὰ τῶν ἀληθῶν Χριστιανῶν*** καὶ μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὰ αἰσθήματα, αἱ διαθέσεις καὶ κλίσεις του ταυτίζονται μὲ τὰς ἐκείνων· ἀγαπᾷ αὐτοὺς καὶ ἐπιζητεῖ καὶ ἡδύνεται εἰς τὴν συναναστροφήν των.

Πάντες οἱ ζῶντες ἐν τῷ φωτὶ τούτῳ ἔχουσι τοιαύτην κοινωνίαν πρὸς ἀλλήλους καὶ μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὑπάρχουσιν ἄλλαι τάξεις ἀνθρώπων, οἵτινες ἔχουσι κοινωνίαν μετ' ἀλλήλων, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οἱ μέθυσοι λ. χ. ἔχουσι κοινωνίαν μετ' ἀλλήλων ἐν τοῖς καπηλείοις καὶ ἐν ἄλλοις καταγωγίοις, ἀλλὰ προσέχουσι νὰ ἀποφεύγωσι τὴν συναναστροφὴν ἐκείνων, οἵτινες ζῶσιν ἐγκρατῶς, δικαίως καὶ εὐσεβῶς ἐν τῷ κόσμῳ.

Οἱ λησταὶ καὶ οἱ κλέπται ἔχουσι κοινωνίαν πρὸς ἀλλήλους, μάλιστα ὀργανώνουσιν ἑταιρίας μὲ νόμους καὶ κανονισμούς, ἀλλὰ ληστεύουσι καὶ κακοποιοῦσι καὶ ἀκόμη φονεύουσι τοὺς φιλησύχους καὶ ἐργατικοὺς τῶν πολιτῶν.

Οἱ πόρνοι καὶ μοιχοὶ ἔχουσι κοινωνίαν πρὸς ἀλλήλους, μάλιστα διατηροῦσι καταστήματα πρὸς ψυχικὸν ὄλεθρον ἑαυτῶν τε καὶ τῆς κοινωνίας, ἐν ᾗ ζῶσιν· ἀλλὰ δὲν θέλουσι νὰ συναναστρέφωνται μετὰ τῶν καθαρῶν τῇ καρδίᾳ καὶ τῶν ἐχόντων κοινωνίαν μετὰ τοῦ Παρτὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οἱ ψεῦσται καὶ ἀπατεῶνες, οἱ ὑποκριταὶ καὶ δόλιοι ἔχουσι κοινωνίαν μετ' ἀλλήλων καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, τοῦ Διαβόλου, ὅστις ἦτο ψεύστης ἐξ ἀρχῆς καὶ τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα αὐτοὶ πράττουσιν· ἀλλὰ δὲν ἔχουσι κοινωνίαν μετ' ἐκείνων οἵτινες εἶναι εἰλικρινεῖς, δίκαιοι καὶ ἅγιοι, καὶ οἵτινες ἔχουσι καινωνίαν μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οἱ εἰδωλολάτραι ἔχουσι κοινωνίαν μετ' ἀλλήλων ἀλλ' οὐχὶ μετὰ τῶν προσκυνητῶν τοῦ μόνου ζῶντος καὶ ἀληθοῦς Θεοῦ καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οἱ ἀγαπῶντες τὸν κόσμον τοῦτον, τὰς ματαιότητας καὶ ἡδονὰς αὐτοῦ, ἔχουσι κοινωνίαν μετ' ἀλλήλων διὰ χορῶν, συμποσίων καὶ ποικίλων ἄλλων διασκεδάσεων, ἀλλὰ δὲν ἔχουσιν ἐπιθυμίαν νὰ συγκοινωνῶσι μετ' ἐκείνων, οἵτινες συναθροίζονται πρὸς προσευχὴν καὶ πρὸς λατρείαν τοῦ Θεοῦ.

Τὸ συναναστρέφεσθαι μετὰ τῶν τοιούτων εἶναι εἰς αὐτοὺς πολὺ δυσάρεστον. Δὲν ὑποφέρουσι νὰ δαπανήσωσιν οὐδὲ μίαν κἂν ἡμέραν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ, ἀκροαζόμενοι τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐπικαλούμενοι Αὐτόν. Καὶ αὐτὸς ὁ ἁπλοῦς συλλογισμὸς τοῦ ἀποθανεῖν καὶ εἶσθαι μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων πνευμάτων ἐν οὐρανῷ, τοῖς προξενεῖ ἀποστροφὴν καὶ τρόμον· ὅθεν ἀγωνίζονται νὰ τὸν ἀποδιώξωσι μακρὰν ἀπ' αὐτῶν.

Ἀλλ' οἱ γεννηθέντες ἄνωθεν, ἐκ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, λαμβάνουσιν ἐκ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ καὶ χαίρουσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐκείνων, οἵτινες ἐγένοντο κοινωνοὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος. Αἰσθάνονται ὅτι ἐλυτρώθησαν διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, εἶναι τέκνα τοῦ αὐτοῦ οὐρανίου Πατρὸς καὶ κληρονόμοι τῆς αὐτῆς οὐρανίου κληρονομίας, καὶ ὁπουδήποτε τῆς οἰκουμένης καὶ ἂν συναντηθῶσιν, ἑλκύονται πρὸς ἀλλήλους διὰ τῶν δεσμῶν τῆς ἀγάπης.

Πιθανὸν ν' ἀνήκωσιν εἰς διάφορα ἔθνη, νὰ ζῶσιν ὑπὸ διάφορον εἶδος πολιτεύματος, νὰ ἦναι διαφόρου χρώματος, νὰ διαφέρωσι κατὰ τὴν κοινωνικὴν θέσιν καὶ διανοητικὴν κατάστασιν· ἀλλ' οὐδὲν τούτων, οὐδεμία ἐξωτερικὴ διαφορὰ δύναται νὰ χωρίσῃ αὐτοὺς—ἔχουσι κοινωνίαν μετ' ἀλλήλων, διότι ἔχουσι κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατρός, καὶ μετὰ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

γ') ***Καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καθαρίζει αὐτοὺς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.***

Ἂν καὶ οἱ ἀληθεῖς Χριστιανοὶ ζῶσιν ὁσίως, δικαίως καὶ εὐσεβῶς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἂν καὶ ἦναι τίμιοι καὶ εἰλικρινεῖς εἰς τὰς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους

συναλλαγὰς—ἂν καὶ λαλῶσι τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀγαπῶσι τὸν πλησίον των καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἐχθρούς των καὶ ἀγαθοποιῶσι πάντας, κατὰ τὰς εὐκαιρίας καὶ τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν—ἂν καὶ προσεύχωνται πολὺ καὶ μελετῶσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, οὐδέποτε ὅμως ἐπιτρέπουσιν εἰς ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἐλαχίστην ἐλπίδα τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν αὐτῶν διὰ τῶν ἰδίων ἑαυτῶν ἔργων ἢ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν δικαιοσύνης. Οὐδέποτε ὑποθέτουσιν ὅτι διὰ τῶν νηστειῶν, κακουχιῶν καὶ ἐλεημοσυνῶν δύνανται νὰ ἐξιλεώσωσι τὴν Θείαν δικαιοσύνην διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Οὐδέποτε πιστεύουσιν ὅτι θέλουσι δυνηθῇ δι' ὁποιασδήποτε πράξεως νὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς ἑαυτοὺς τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν των.

Ἡ ἐλπὶς τῆς σωτηρίας των εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ***μόνος ὁ Χριστός***· ἡ πεποίθησίς των εἶναι εἰς τὸ αἷμα Αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον καθαρίζει ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ διὰ τοῦτο παρίστανται ἐν τῇ Ἀποκαλύψει λέγοντες: «Εἰς τὸν ἀγαπήσαντα ἡμᾶς καὶ λούσαντα ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ... εἰς αὐτὸν ἂν ἦναι ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν». (Ἀποκαλ. α΄. 5—6). Καὶ ἀλλαχοῦ πάντες οἱ ἅγιοι ἐν οὐρανῷ παρίστανται ψάλλοντες: «Ἄξιος εἶσαι νὰ λάβῃς τὸ βιβλίον καὶ νὰ ἀνοίξῃς τὰς σφραγίδας αὐτοῦ, διότι ἐσφάγης καὶ ἠγόρασας ἡμᾶς εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ αἵματός σου ἀπὸ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους» (Ἀποκαλ. ε΄. 9)

Ἐκ τῶν λεχθέντων γίνεται καταφανές:

1) Ὅτι οἱ ζῶντες ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Γραφῆς, τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι κοινωνίαν μετὰ τῶν ἁγίων καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι εὑρίσκονται εἰσέτι ἐν τῇ σκοτίᾳ. Ἑπομένως τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν τοὺς ἐκαθάρισεν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ εὑρίσκονται εἰσέτι ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν.

2) Ὅτι οἱ ἔχοντες κοινωνίαν μετὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων καὶ μὲ τὰ ἄκαρπα ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐν γένει οἱ ζῶντες ἐν οἱᾳδήποτε ἁμαρτίᾳ, δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι κοινωνίαν μετὰ τῶν ἁγίων καὶ μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ τὸ αἷμα Αὐτοῦ ἐκαθάρισεν αὐτοὺς ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας· ἑπομένως δὲν δύνανται νὰ ἦναι ἀληθεῖς Χριστιανοί.

Καὶ τώρα ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἐρωτήσω, ἀδελφοί μου, εἰς ποίαν τῶν δύο τούτων τάξεων τῶν ἀνθρώπων ἀνήκετε σεῖς; Εἰς τὴν τάξιν ἐκείνων, οἵτινες περιπατοῦσιν ἐν τῷ φωτί, ἢ εἰς τὴν τῶν περιπατούντων ἐν τῇ σκοτίᾳ;

Ἐὰν ἦσθε ἐξ ἐκείνων, οἵτινες περιπατοῦσιν ἐν τῷ φωτί, ἔχετε κοινωνίαν μετὰ τῶν ἁγίων καὶ θὰ γνωρίζετε καὶ θὰ ἀγαπᾶτε τὸν Θεὸν καὶ τὸν Υἱὸν αὐτοῦ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ θὰ ζῆτε κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ· θὰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀληθεῖς ὀπαδούς Του, καὶ θὰ ἠδύνεσθε συνεργοῦντες εἰς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ τιμήσῃ Αὐτὸν καὶ ἐποιδοκημήσῃ καὶ ἐκτείνῃ τὴν Ἐκκλησίαν Του ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐὰν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα μὲ σᾶς, εἶσθε μακάριοι, διότι τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σᾶς ἐκαθάρισεν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ ὁ κλῆρός σας εἶναι μεταξὺ τῶν ἁγίων ἐν οὐρανῷ.

Ἐὰν ὅμως δὲν ἔχῃ οὕτω, συγχωρήσατέ μοι νὰ σᾶς εἴπω ὅτι περιπατεῖτε

εἰσέτι ἐν τῇ σκοτίᾳ καὶ δὲν δύνασθε νὰ ἔχητε κλῆρον ἢ μερίδα μεταξὺ τῶν ἡγιασμένων ἐν οὐρανοῖς.

Μὴ ἀπατᾶτε ἑαυτοὺς μὲ ματαίας ἐλπίδας — ***ἐὰν δὲν γεννηθῆτε ἄνωθεν, δὲν δύνασθε νὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.*** Ἐὰν ζῆτε ἐν οἱᾳδήποτε ἁμαρτίᾳ, εἶναι φανερὸν ὅτι δὲν δύνασθε νὰ ἦσθε ἀναγεγεννημένοι ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος φρονεῖ τὰ τοῦ Πνεύματος, τὰ ὁποῖα εἶναι κατὰ Θεόν. Ἐὰν δὲ μὴ ἦσθε ἀναγεγεννημένοι, εὑρίσκεσθε εἰσέτι ἐν ταῖς ἁμαρτίαις σας, καὶ ἂν μὴ μετανοήσητε καὶ πιστεύσητε εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, δὲν θέλετε εἰσέλθει εἰς τὴν βασιλείαν Του, οὐδὲ θὰ κληρονομήσητε τὴν αἰώνιον μακαριότητα.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ εὐλογήσῃ τὴν ἀλήθειάν του ταύτην εἰς τὰς ψυχὰς ὑμῶν. ***Ἀμήν.***

(Ἐκ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη).

Ο ΑΡΤΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

(Ὁμιλία πρὸς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Ἐδιμβούργου, ἐπὶ τῇ τελέσει τῆς Θείας Εὐχαριστίας)

Χαίρω διότι κλείομεν τὴν σειρὰν τῶν συναθροίσεών μας, παρακαθήμενοι σήμερον ὁμοῦ εἰς τὸ Δεῖπνον τοῦ Κυρίου. Διότι ἡ Τράπεζα τοῦ Κυρίου ὑπενθυμίζει μεταξὺ ἄλλων καὶ τοῦτο, ὅτι ***ἔχομεν ἀνάγκην τροφῆς*** καὶ ὅτι ***ἡ τροφὴ αὕτη εἶναι ὁ Χριστός,*** ὁ μόνος δυνάμενος νὰ χορτάσῃ τὴν πεῖναν τῆς ψυχῆς. Ὁ ζητῶν νὰ κορέσῃ τὴν πεῖναν ταύτην δι' ἄλλου μέσου—νὰ συντηρήσῃ ἄλλως πως τὴν πνευματικήν του ζωὴν—θὰ ἴδῃ ταύτην μοιραίως νὰ φθίνῃ, καθότι μόνος ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Ἄρτος τῆς Ζωῆς, ἡ πηγὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀποβλέπετε σεῖς εἰς μόνον τὸν Χριστὸν διὰ τὴν πνευματικήν σας τροφήν; Αὐτὸς ἀποτελεῖ τὴν πηγὴν καὶ τὸ κέντρον τῆς ζωῆς σας; Ἂς ἀπαντήσῃ καθεὶς πρὸς τὴν ἰδίαν του συνείδησιν. Ἐὰν δὲ δὲν ἔχῃ οὕτω τὸ πρᾶγμα μὲ σᾶς, τότε εἰς μάτην προηγήθησαν ὅλαι αἱ συναθροίσεις μας. Ἀνωφελεῖς ὑπῆρξαν ὅλαι αἱ προσωπικαί μας συνομιλίαι. Ἐὰν ὅμως ἀποβλέπετε εἰς τὸν Ἄρτον τῆς Ζωῆς διὰ νὰ τραφῆτε, τότε ἔχετε καθῆκον νὰ ὑποδείξητε τὸν Ἄρτον τοῦτον καὶ εἰς ἄλλους πεινῶντας ὡς σεῖς καὶ διψῶντας τὴν Πηγὴν καὶ τὸν Ἄρτον τῆς Ζωῆς.

Τὸ ζήτημα τῆς ***θρέψεως*** ἀποτελεῖ, ὡς ἐξεύρετε, τὸ βασικὸν πρόβλημα τῆς φυσιολογίας, τῆς φυσικῆς ζωῆς τῶν ὄντων. Ἀποτελεῖ καὶ τὸ κύριον ζήτημα, προκειμένου καὶ περὶ τῆς προαγωγῆς τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ Χριστιανοῦ. Ὅπως φυτόν, τρεφόμενον διὰ στοιχείων ἀκαταλλήλων ἢ ἀνεπαρκῶν πρὸς συντήρησιν ζωῆς καὶ πρὸς αὔξησιν, φθίνει καὶ μαραίνεται, οὕτω καὶ ἡ ψυχή, ἥτις προσπαθεῖ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ προαχθῇ δι' ἄλλης τροφῆς ἢ διὰ τοῦ Ἄρτου τῆς Ζωῆς, ἐπὶ τέλους περιέρχεται εἰς τελείαν ἀτροφίαν.

Μεγάλως ἐπιδρᾷ καὶ τὸ ***περιβάλλον*** ἐπὶ τῆς αὐξήσεως, τόσον ἐν τῷ κύκλῳ τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ὅσον καὶ ἐν τῇ φύσει. Ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ καθημερινοῦ βίου, ὁ ζῶν εἰς περιβάλλον περιωρισμένον, ταπεινόν, ἄνευ σκοποῦ καὶ ἄνευ ἰδα-

νικῶν μοιραίως μένει ταπεινός. Ἐὰν ὅμως εἰς τὸν κύκλον τῆς ζωῆς του ἤθελεν εἰσχωρήσει μία προσωπικότης ἀνωτέρα, εἷς χαρακτὴρ ἰσχυρὸς καὶ εὐγενής, βλέπομεν τότε μεταβολὴν ἐνεργουμένην ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ταπεινοῦ χαρακτῆρος. Προσλαμβάνει ἄλλο ὕφος, ἀποκτᾷ νέας βλέψεις, νέους πόθους, καὶ λαμβάνει νέας ἀποφάσεις, διότι διὰ τοῦ συγχρωτισμοῦ καὶ τοῦ διαρκοῦς παραδείγματος ὁ ἰσχυρότερος καὶ εὐγενέστερος ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ ἀσθενεστέρου, οὕτως ὥστε νὰ προκαλῆται μία ἀφομοίωσις, ἥτις βαθμηδὸν μεταβάλλει τὸν ἄνθρωπον. Φαντάζεσθε τέλος τὴν ἐπίδρασιν τοῦ τελείου ὑποδείγματος, τοῦ ὑπερτάτου Ἰδεώδους, ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ εἰσχωρήσῃ αὐτὸς ὁ Χριστός, ὅταν κατὰ τὸ ῥῆμα Αὐτοῦ οἱ ποθοῦντες τὴν στενωτέραν πρὸς αὐτὸν ἀφομοίωσιν, ***μένουσιν ἐν Αὐτῷ καὶ Αὐτὸς ἐν αὐτοῖς***. Ἀλλ᾿ ἡ ἀφομοίωσις ὑπονοεῖ σταθερὰν τὴν ***ἐπικοινωνίαν***, διαρκῆ τὴν ἕνωσιν. Ἡ τροφοδότησις τοῦ Χριστιανικοῦ χαρακτῆρος δέον νὰ γίνηται ἀνελλιπῶς, ὄχι σπασμωδικῶς καὶ κατὰ διαστήματα ἀραιά· Ἀλλ᾿ οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτελεσθῇ ἐφάπαξ, διὰ μιᾶς. Ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἀφομοιουμένη ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν Χριστόν, πρέπει νὰ δέεται καὶ ὑπὲρ τῆς ἐπουρανίου τροφῆς λέγουσα: ***«τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον»***, πᾶσαν δὲ ἄλλοθεν τροφὴν νὰ θεωρῇ ἀνωφελῆ καὶ ἐπιζήμιον, βασιζομένη εἰς τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐβεβαίωσεν ὅτι «ἄνευ ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν». Διότι ἐν Αὐτῷ καὶ μόνῳ εἶναι ἡ ζωή. Συστήματα ἠθικο-φιλοσοφικά, ἐντελλόμενα τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀρετῆς, τὴν τελείαν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος, τὴν περιφρούρησιν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, ἀδυνατοῦν νὰ τελεσφορήσουν, διότι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἀποφυγὴν ὡρισμένων πειρασμῶν καὶ παραπτωμάτων, ἢ εἰς τὴν καλλιέργειαν ὡρισμένων ἀρετῶν, ἀλλ᾿ εἰς τὴν ***πραγματοποίησιν νέας ζωῆς***, πηγὴ καὶ χορηγὸς τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Χριστός, ὁ Ἄρτος τῆς Ζωῆς.

Τὸν τρεφόμενον διὰ τοῦ ἄρτου τούτου ἀδύνατον νὰ χορτάσῃ οἱαδήποτε ἄλλη τροφή· τὸν ἀποβλέποντα εἰς τὸ Θεῖον πρότυπον δὲν ἱκανοποιεῖ πλέον καὶ τὸ ὕψιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἰδανικῶν. Ὅσον ἐγκύπτει εἰς τὴν μελέτην τοῦ θείου Ἰδανικοῦ, τοῦ ἐμφανιζομένου εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀνακαλύπτει νέον κάλλος, νέα βάθη ἀγάπης καὶ ἐλέους, νέους ὁρίζοντας δράσεως. Καὶ ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ ζωὴ ὁλόκληρος—τί λέγω; ὁλόκληρος ἡ αἰωνιότης—δὲν ἐπαρκεῖ, ὅπως προσεγγίσῃ εἰς τὴν ἀνέφικτον «ὡραιότητα τῆς ἁγιότητος» τοῦ θείου Προτύπου· ἐνῷ ὅμως ἀναγνωρίζει τὸ ἀνέφικτον τῆς τελείας πραγματοποιήσεως τούτου, ἐξ ἄλλου ὅμως ἀδυνατεῖ τοῦ λοιποῦ νὰ ἀποβλέψῃ εἰς ἄλλο πρότυπον ταπεινότερον ἀλλὰ μᾶλλον κατορθωτόν· νὰ ποθήσῃ ἄλλο ἰδεῶδες εὐκολώτερον πραγματοποιούμενον. Ἀτενίζων σταθερῶς πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ διὰ τοῦ Ἄρτου τῆς Ζωῆς τρεφόμενος, ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ αὐξάνεται καὶ προάγεται εἰς τὴν Χριστιανικὴν σταδιοδρομίαν, εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν. Οὕτω δὲ τρεφόμενος καὶ προαγόμενος, φέρει καὶ τοὺς καρποὺς τοῦ Χριστιανικοῦ χαρακτῆρος, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς χάριτας διὰ τῶν ὁποίων ἐμφανίζεται ἡ ζωή του χριστιανοπρεπής, ἀξιέραστος καὶ ἀξιομίμητος. Καὶ τοῦτο, διότι ὑπενθυμίζει ἔστω καὶ ἀμυδρῶς τὸ ἰδανικὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἡ Γραφὴ ὀνομάζει «τὴν ὡραιότητα τῆς ἁγιότητος».

Ἐμφάνισις καὶ γνώρισμα τῆς ζωῆς τῶν ὄντων εἶναι ἡ ***ἐνέργεια***. Πηγὴ

πάσης ἐνεργείας πνευματικῆς εἶναι ὁ Χριστός, ὁ ἥλιος τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Οἱ ζῶντες ἐν τῷ Χριστῷ καὶ ὑπ' Αὐτοῦ ἐνισχυόμενοι, ἀντλοῦσιν ἐξ αὐτοῦ τὰς δυνάμεις των καὶ εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν τὴν θρησκευτικὴν ὀφείλουν νὰ ἔχουν ὡς σύνθημά των τὸν λόγον Αὐτοῦ: «***Οὐδεὶς ζῇ δι' ἑαυτόν***»· νὰ ἀναγνωρίζουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀλληλένδετοι, ὅτι πᾶσα πρᾶξις, πᾶς λόγος, ἐπιδρᾷ εἰς κύκλον μικρὸν ἢ μέγαν. Ἄς ζῶμεν ἐν Χριστιανικῇ ἀλληλεγγύῃ, μεριμνῶντες καὶ ἐργαζόμενοι οὐ μόνον ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ὑπηρετοῦντες ἀλλήλους καὶ ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζοντες, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ὅστις ἐδήλωσεν ὅτι ἦλθεν οὐχὶ διὰ νὰ ὑπηρετηθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ.

Ὁ ἀποσυρόμενος ἀπὸ τὴν κοινὴν ζωὴν τῶν ὁμοίων του καὶ ἀρνούμενος νὰ συμμετάσχῃ τῆς κοινῆς ζωῆς τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, εἶναι ***μέλος ἄχρηστον*** τῆς κοινωνίας, ποῖον δὲ τὸ τέλος τῶν ἀχρήστων γνωρίζομεν ὅλοι — εἶναι ***ἡ ἐξαφάνισις***, ἡ αὐτόματος μάλιστα ἐξαφάνισις τῶν μὴ συντελούντων εἰς τὴν κοινὴν ζωήν. Ὁ δάκτυλος, ἐπὶ τῆς χειρὸς εὑρισκόμενος καὶ ἐκτελῶν τὸν προορισμόν του, εἶναι χρήσιμον μέλος καὶ ὡς ἐκ τούτου ὡραῖος. Ἀκρωτηριασθεὶς καὶ ριφθεὶς ἐπὶ τῆς χειρουργικῆς τραπέζης ἀποτελεῖ ἀσχημίαν, καθὸ μέλος ἀποκεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ἑπομένως νεκρὸν καὶ ἀηδές. Σεῖς ὅμως εἶσθε μέλη ζῶντα τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Μένετε ἐν Αὐτῷ καὶ θέλετε εἶσθε μέλη χρήσιμα καὶ ὡραῖα. Χωριζόμενοι ἀπ' Αὐτοῦ, θὰ παύσετε νὰ ἀποτελῆτε μέλη τοῦ σώματος Αὐτοῦ, καὶ θὰ καταυταθῆτε ἄχρηστοι ἐν τῷ κόσμῳ, πνευματικῶς νεκροί. Διότι ἡ κατὰ Χριστὸν ζωὴ δὲν εἶναι ἁπλῆ ὕπαρξις, ἀλλ' ***ἐνέργεια*** Χριστιανική. Ὁ Χριστὸς ζητεῖ ἀπὸ ἕν ἕκαστον τῶν μελῶν τοῦ σώματός Του, νὰ ἐμφανίζῃ τὸν χαρακτῆρα Αὐτοῦ εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας του. Νὰ ὑπενθυμίζῃ Αὐτὸν εἰς πᾶσαν πρᾶξιν, εἰς πάντα λόγον, εἰς ὅλας τὰς μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων σχέσεις του. Νὰ ἀναπαριστᾷ τὴν προσήνειαν, τὴν γλυκύτητα, τὴν λεπτότητα, ἥτις ἐχαρακτήριζεν ἁπάσας Ἐκείνου τὰς πράξεις, τοὺς λόγους καὶ τὰς συναφείας μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Νὰ ἀναγνωρίζεται ὡς μέλος τοῦ σώματος Αὐτοῦ ἐκ τῆς ὁμοιότητός του πρὸς τὸ θεῖον Πρότυπον. Νὰ ἐμφανίζῃ τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς καὶ χάριτας ἐν ὅλῃ τῇ πληρότητι αὐτῶν, διότι αὗται εἶναι τὸ γνώρισμα τῶν ζώντων ἐν τῷ Χριστῷ.

Πολλοὶ φαντάζονται ὅτι ἐάν τις κατέχῃ τὰς βάσεις, τὴν ρίζαν τοῦ χριστιανικοῦ χαρακτῆρος, τοῦτο ἀρκεῖ, ἔστω καὶ ἂν δὲν παρουσιάζῃ τοὺς καρποὺς αὐτοῦ — τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς καὶ χάριτας. Ἀλλ' ἐρωτῶ: Ποίαν ἀξίαν θὰ εἶχε κῆπος πλήρης ριζῶν, χωρὶς φύλλα ἢ ἄνθη ἢ καρπούς; Τί τὸ ὄφελος, ἂν ἦναι εὔφορον καὶ παχὺ τὸ ἔδαφος τοῦ κήπου ἐκείνου, ἐφ' ὅσον δὲν παράγει ἄλλο τι εἰμὴ ρίζας; Ζήτημα θρέψεως πάλιν: Μεταφυτεύσατε ἀγρίαν μηλέαν εἰς περιβάλλον κατάλληλον, περιβάλατέ την μὲ τὴν δέουσαν καλλιέργειαν, καὶ τὰ σκληρά, ἀνούσια αὐτῆς ξυνόμηλα θὰ μεταβληθοῦν πρῶτον ὡς πρὸς τὸ μέγεθος, βαθμηδὸν δὲ καὶ ὡς πρὸς τὴν γλυκύτητα, τελείως δὲ ὡριμανθέντα θὰ προσλάβουν ἐξαισίαν γεῦσιν καὶ ἄρωμα. Καὶ εἰς τὴν λιμώττουσαν ψυχήν, ἥτις ἀνεπαρκῶς καὶ ἐλαττωματικῶς τρεφομένη, παρουσιάζει θρέψιν ἐλαττωματικὴν καὶ ζωὴν νωθρὰν καὶ πενιχράν, ἐστερημένην τῆς δυνάμεως τοῦ καρποφορεῖν, ἐὰν τότε προσφερθῇ ὁ Ἄρτος τῆς Ζωῆς, θέλει ἀναλάβει ζωὴν καὶ δύναμιν, ὅπως ἀναθάλλουσα καρποφορήσῃ,

φέρουσα καρποὺς ἀφθόνους, ὡραίους καὶ ἀνταξίους τοῦ χριστιανικοῦ χαρακτῆρος — τοὺς καρποὺς τῶν χριστιανικῶν χαρίτων καὶ ἀρετῶν. Μεταξὺ τούτων δὲ πρωτεύει ἡ **χαρὰ** καὶ ἡ **εἰρήνη.** Ἐκ τῆς ἐν Χριστῷ ἐμμονῆς πηγάζουν αὗται καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς στενῆς ἐκείνης ἐπικοινωνίας, ἥτις ἐμπνέει πᾶν ἔργον ἀγαθόν, πᾶσα ὑπὲρ ἀλλήλων προσπάθεια καὶ ὑπηρεσία. Ἐκ ταύτης δὲ πηγάζει ἡ **χαρά,** ἡ ἀναφαίρετος, ἡ ἀληθής. Ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ ἐπικοινωνίας πηγάζει καὶ ἡ συναίσθησις τῆς **ἀσφαλείας,** τῆς ἐνδομύχου **εἰρήνης,** ἥτις εἶναι ὅλως ἀνεξάρτητος τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων, καὶ ἀποτελεῖ στοιχεῖον τοῦ ἀληθοῦς χριστιανικοῦ χαρακτῆρος, ὡς στηριζομένη εἰς τὴν βεβαιότητα ὅτι τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ συνάφειαν οὐδὲν δύναται νὰ διασπάσῃ. Πᾶσαι αὗται αἱ ἀρεταί, πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ χάριτες ἀποτελοῦν τὸ γνώρισμα τοῦ χριστιανικοῦ χαρακτῆρος, καὶ καθιστοῦν τοῦτον ἐπαγωγὸν καὶ ἀξιομίμητον.

Ἰδοὺ λοιπὸν οἱ ὅροι τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς — ***ἡ ἐμμονὴ ἐν τῷ Χριστῷ, ἡ συνεργασία μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ σώματος Αὐτοῦ*** εἰς τὸ ἔργον Αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Εἰς τὸ ἔργον δὲ τοῦτο ὑπάρχει μερὶς διὰ πάντας. Πόσον παρήγορος ἡ σκέψις, πόσον ὑψηλὸν τὸ προνόμιον, τῆς συνεργασίας μετὰ τοῦ Χριστοῦ ὡς χρήσιμον μέλος τοῦ σώματος Αὐτοῦ, εἰς τὸ ἔργον τῆς προαγωγῆς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς! Ἂς μὴ εἴπῃ τις: «Δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐμοῦ ὅπως συντελέσῃ τὸ ἔργον Του ὁ Θεός!» Μᾶλλον ἂς δεηθῇ ὁλοψύχως, ὅπως ἀποκαλυφθῇ καὶ εἰς αὐτὸν ποῖον μέρος τοῦ ἀνετέθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἂς τὸ ἐκτελέσῃ μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις, μὴ ἀμφιρρέπων μεταξὺ Χριστοῦ καὶ τοῦ κόσμου, οὔτε νωθρῶς, ἄνευ ζήλου, **χλιαρῶς.** Κατὰ τὸ λεχθὲν περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Λαοδικέων, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπηυθύνθη ἡ αὐστηροτάτη ἐπίπληξις, ἥτις ποτὲ προῆλθεν ἐκ τοῦ ἐλεήμονος Χριστοῦ: «Ἐπειδὴ εἶσαι χλιαρός, οὔτε ψυχρός, οὔτε ζεστός, θέλω σὲ ἐξεμέσει ἐκ τοῦ στόματός Μου».

Εἰς τὸν ὁλοψύχως ἀφιεροῦντα ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀδύνατος καθίσταται πλέον ἡ χλιαρότης εἰς τὴν παλαιὰν ζωὴν τῆς ἀμετανοησίας. Ἀνεπιφυλάκτως ὅθεν παρουσιάσατε ἑαυτοὺς εἰς Αὐτόν, προσφέροντες τὰς φυσικάς σας δυνάμεις — τὰ τάλαντά σας — πᾶν ὅ,τι ἔχετε καὶ ὅ,τι εἶσθε, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Του. Μὴ λησμονοῦντες τὸ ὑπόδειγμα τῆς ταπεινοφροσύνης ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, τὸ δοθὲν ὑπ' Αὐτοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς Του κατὰ τὸ Μυστικὸν Δεῖπνον, ἀποφασίσατε, πρὸς τὴν Τράπεζαν τοῦ Κυρίου προσερχόμενοι, νὰ ἀφιερωθῆτε ὁλοψύχως εἰς Αὐτόν, «θυσία ζῶσα, εὐπρόσδεκτος τῷ Θεῷ, ἥτις εἶναι ἡ λογική σας λατρεία». Τὸ δὲ σύνθημα τῆς ζωῆς σας ἔστω τὸ ***«Ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός».***

Μὴ κωφεύσητε πρὸς τὴν πρόσκλησίν Του. Ἂς μὴ ἀληθεύσῃ περὶ οὐδενὸς ἐξ ἡμῶν τὸ ῥηθέν: «Παρῆλθεν ὁ θερισμός, ἐτελείωσε τὸ θέρος καὶ ἡμεῖς δὲν ἐσώθημεν».

Εἴθε οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν, ἀναπολῶν ἐν τῷ μέλλοντι τὴν ὥραν ταύτην, νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι ἀπώλεσε τὴν πολυτιμοτάτην εὐκαιρίαν τῆς ζωῆς του, μὴ ἀποδεχθεὶς σήμερον τὴν Θείαν πρόσκλησιν!

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) ***Ἑρρῖκος Δρῶμμονδ.***

ΠΕΙΡΑΜΑ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑ

«Εἶναι δὲ ἡ πίστις ἐλπιζομένων πεποίθησις,
βεβαίωσις πραγμάτων μὴ βλεπομένων».
(Ἑβρ. ια΄. 1).

Ὁ ἀπαραίτητος ὅρος τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς εἶναι ἡ πίστις, ἥτις εἶναι ὁ σπουδαιότατος συντελεστὴς τῆς πνευματικῆς προόδου, τῆς κατακτήσεως τῶν μὴ φαινομένων, τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἀγνώστων — ἡ δύναμις, ἥτις συγκρατεῖ τὸν ὁδεύοντα διὰ τῆς ὁμιχλώδους ἀτμοσφαίρας τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ ἥτις τοῦ ἐμπνέει τὴν βεβαιότητα τῆς αἰσίας περατώσεως τῆς ὁδοιπορίας του. Εἶναι ὁ ὁδηγός, ὁ ἀποκαλύπτων εἰς τὸν Χριστιανὸν τὸν ἄγνωστον κόσμον.

Διὰ νὰ πραγματοποιήσωμεν τὸ ἄγνωστον τοῦτο, τὸ μὴ φαινόμενον, πρέπει νὰ πράξωμεν ὅ,τι ἔπραξεν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὅτε κατόπιν νυκτὸς ἀγόνων προσπαθειῶν διετάχθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ νὰ ἀναχθῇ εἰς τὰ βαθέα τῆς λίμνης Γενησαρὲτ καὶ νὰ ρίψῃ ἐκεῖ τὰ δίκτυά του. Αὐτὸς ὑπήκουσεν εἰς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε πλέον ἢ ἱκανοποιητικόν. Ὑπήκουσε δὲ ***διότι ἐπίστευσε.***

Τὸ παράδοξον εἶναι ὅτι ὁ Χριστός, ὁ ἀπὸ τόσων ἤδη αἰώνων κηρυττόμενος, ὁ καταστήσας πραγματικότητα τὰ μὴ βλεπόμενα, μένει διὰ πλείστους Χριστιανοὺς τὴν σήμερον ἄγνωστος. Εἰς αὐτὸ δὲ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἡ παρατηρουμένη ***ἠθικὴ κατάπτωσις*** τῆς ἀνθρωπότητος, ἥτις βαδίζουσα τὸν δρόμον της ἄνευ πίστεως θὰ καταλήξῃ ἀφεύκτως εἰς τὴν καταστροφήν. Ἐν τῇ ζωῇ τῶν μαζῶν τῆς ἀνθρωπότητος ***ὁ Χριστὸς κατέστη μῦθος***, ὡς δὲ πραγματικότης θεωρεῖται ὁ ὑλισμὸς τοῦ πλούτου, ἢ αἱ ἀπατηλαὶ ὑποσχέσεις τοῦ Κομμουνισμοῦ — ἀπόρροια τῆς ἐλλείψεως πίστεως σαφοῦς, εἰλικρινοῦς καὶ πεφωτισμένης.

Πόσον εἶναι θαυμασία, πόσον παρήγορος ἡ ἐνέργεια τῆς πίστεως ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Χριστιανοῦ! Αὕτη συγκεντρώνει τὰ ὕψιστα ἰδανικὰ καὶ τὰ συγχωνεύει μὲ τὴν πραγματικότητα τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἀποκαλύπτει τὸ ἄπειρον ἐν τῇ πείρᾳ τῆς στιγμῆς. Τὸ ἀπέραντον ἐν τῷ περιωρισμένῳ κύκλῳ τοῦ καθημερινοῦ καθήκοντος. Τὸ θεῖον ἐν τῇ κοινοτυπίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων. ***Ἡ πίστις ἑνώνει τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν.*** Καταβιβάζει τὰ ὑπερκόσμια ἐκ τῶν αἰθέρων καὶ τὰ καθιστᾷ πραγματικότητας, ἐλατήρια δράσεως εἰς τὰς τραχείας ὁδοὺς τῆς ἐπιγείου ζωῆς.

Ἡ πίστις ***καταρρίπτει τὰ τείχη τῆς ἀγνοίας,*** κατακρημνίζει τοὺς ὀγκώδεις φραγμούς, τοὺς ὁποίους στήνει ἡ ἁμαρτία· ὑπερπηδᾷ τὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἐστήθησαν ὑπὸ τοῦ Πονηροῦ μὲ σκοπὸν νὰ περιορίσῃ τὴν ὅρασιν τοῦ Χριστιανοῦ καὶ σὺν τῷ χρόνῳ νὰ τὸν καταστήσῃ ἀνίκανον νὰ διακρίνῃ, πέραν τῶν ὁρατῶν πραγμάτων, τὰς μὴ βλεπομένας πραγματικότητας τοῦ πνευματικοῦ κόσμου— καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν.

Ἡ πίστις εἶναι ***ἡ τροφὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς***. Διὰ τῆς πίστεως ζῶμεν, ἐργαζόμεθα, σῳζόμεθα. «Χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον νὰ εὐαρεστήσῃ τις εἰς τὸν Θεόν»...... «Κατὰ τὴν πίστιν σου ἂς γίνῃ εἰς σέ», εἶπεν ὁ Χριστός. Τὸ μέτρον τῆς πίστεώς του εἶναι καὶ ***τὸ μέτρον τῆς εὐτυχίας*** τοῦ Χριστιανοῦ.

Ἡ ἐνάσκησις τῆς πίστεως ἀποτελεῖ ***πειραματισμόν,*** ὅστις βαθμηδὸν ἀποκτᾷ τὴν σταθερότητα τῆς ***πείρας.*** Ἆρά γε ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι οὕτω πειραματιζόμενοι ἀναπτύσσομεν τὴν αἰώνιον βεβαιότητα ;

«Ὁ πατὴρ τῶν πιστευόντων» Ἀβραὰμ ἐδοκιμάσθη διὰ τοῦ πειράματος τῆς πίστεως, ὅτε διετάχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἐξέλθη τῆς πατρίδος του καὶ νὰ ὑπάγη εἰς ἀναζήτησιν γῆς, τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ λάβη ὡς κληρονομίαν του. Πειραματισμὸς δεινὸς τῆς πίστεώς του ὑπῆρξεν ἡ δοκιμασία τῆς διαταγῆς, ὅπως θυσιάση τὸν μονογενῆ του υἱὸν Ἰσαάκ, ἡ δὲ προθυμία, μεθ᾿ ἧς ἡτοιμάσθη νὰ ὑπακούση εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, διήνοιξεν εἰς αὐτὸν διάπλατα τὴν θύραν πρὸς τὴν βεβαίαν πεῖραν τῆς πίστεως.

«Διὰ πίστεως ὁ Ἐνὼχ μετετέθη, ἵνα μὴ ἴδη θάνατον, διότι ἐμαρτυρήθη περὶ αὐτοῦ, ὅτι εὐηρέστησεν εἰς τὸν Θεόν». Τὸν Μωϋσῆν ὡδήγησεν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου μέχρι τῶν προθύρων τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας ἡ πίστις, τὴν ὁποίαν, ἀφοῦ ἐπειραματίσθη διὰ τῶν περιπετειῶν τῆς σκληρᾶς ἐκείνης καὶ πολυετοῦς δοκιμασίας ἀπέκτησεν ἐν τέλει ὡς σταθερὰν πεῖραν.

Εἰς τὸν εἰλικρινῶς πιστεύοντα διενεργοῦνται δύο τινὰ—ἀφ᾿ ἑνὸς ***δοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ,*** ἀφ᾿ ἑτέρου ***δοκιμάζει,*** ἤτοι ***λαμβάνει πεῖραν τοῦ Θεοῦ.*** Τὸ νὰ δοκιμασθῇ τις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει ἔργον τι δι᾿ αὐτόν. Ἡ δοκιμὴ αὕτη ἐνδέχεται νὰ ἀπαιτήση μεγάλας θυσίας, ἀλλ᾿ ὁ δεχόμενος ταύτας θὰ φθάση εἰς τὸ δεύτερον — τὸ ὁποῖον πληρέστατα θὰ τὸν ἱκανοποιήση δι᾿ ὅλας τὰς γενομένας θυσίας—τὴν ***πεῖραν τοῦ Θεοῦ,*** τὴν ἀναφαίρετον βεβαιότητα τῆς πραγματικότητος τῶν ὑποσχέσεων Αὐτοῦ. Ὁ θέλων νὰ ἀποκτήση πεῖραν τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ὑποστῇ ἀγογγύστως καὶ τὰς παρουσιαζομένας θυσίας, ἵνα καρπωθῇ τὰς εὐλογίας τοῦ παναγάθου Θεοῦ.

Τοῦτο δὲ ἂς ἔχωμεν ὑπ᾿ ὄψει, ὅτι ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν μόνιμον πίστιν, νὰ δοκιμάσωμεν καὶ ἴδωμεν ὅτι ἀγαθὸς εἶναι ὁ Κύριος, πρέπει πρῶτον νὰ δοκιμασθῶμεν ὑπ᾿ Αὐτοῦ, ἵνα φανερωθῇ ἡ πίστις ἡμῶν ὑπὸ τὴν δοκιμασίαν.

Μὴ λησμονῶμεν, ἀγαπητοί, ὅτι ἡ πίστις, ἥτις εἶναι τῶν ἐλπιζομένων ἡ πεποίθησις, ἡ βεβαίωσις πραγμάτων μὴ βλεπομένων, ἀποκτᾶται διὰ τοῦ ***πειράματος,*** διὰ τῆς δοκιμῆς.

Κάμε, φίλε, τὸ θεῖον πείραμα μὲ τὴν δύναμιν τῆς θείας χάριτος, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦναι μόνιμος πεῖρα τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως ἐφ᾿ ὅλης σου τῆς ζωῆς.

Βέροια. ***Χρῆστος Γ. Βαῆς***

— Σπεῦδε βραδέως. Ἐν ἀμηχανίᾳ μὴ προβῇς εἰς ἐκτέλεσιν ἀπερίσκεπτον. Ὅταν σὲ περιβάλλῃ ὀμίχλη, μὴ προχωρήσῃς· ἀνάμενε καὶ θὰ διαλυθῇ.

— Ἐν μέσῳ τοῦ σάλου τῶν περιστάσεων, λησμονοῦμεν ὅτι ἡ σύγχυσις εἶναι ἐντὸς ἡμῶν. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀμετάβλητος, οἱ νόμοι Του διοικοῦν τὸ Σύμπαν ἐν τάξει καὶ ἁρμονίᾳ. Διατί ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ ὑπακούῃ εἰς τοὺς νόμους τῆς πνευματικῆς σφαίρας, διὰ νὰ βαδίσῃ ἀσφαλῶς τὴν ἐπίγειόν του ὁδόν;

Η ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ

Οἱ κορυφαῖοι κληρικοὶ καὶ θεολόγοι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἰδίως τῆς Ἑλληνικῆς, ἀπὸ δεκαετηρίδων ἤδη ἀσχολούμενοι μὲ τὸ ζήτημα τῆς «ἑνώσεως» μὲ τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ἐσυνείθισαν βαθμηδὸν νὰ θεωρῶσι τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην ὡς ἐγγὺς ἱσταμένην τῇ Ὀρθοδοξίᾳ, καὶ τὴν μετ᾿ αὐτῆς ἕνωσιν ὡς ζήτημα ὄχι μόνον συζητήσιμον, ἀλλὰ καὶ σχετικῶς ὀλίγας δυσχερείας παρουσιάζον, νὰ πιστεύωσι δὲ ὅτι κατάλληλοι «διαπραγματεύσεις» θὰ κατέληγον εἰς τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Εἰς μάτην ὀξυδερκεῖς Ὀρθόδοξοι ἱεράρχαι, ὡς ὁ νῦν Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἐτόνισαν ὅτι τὰς δύο Ἐκκλησίας — Ὀρθόδοξον καὶ Ἀγγλικανικὴν — χωρίζουσι δογματικαὶ διαφοραὶ ἀνυπέρβλητοι [1]. Οἱ Ὀρθόδοξοι θεολόγοι καὶ ἀντιπρόσωποι εἰς τὰ διάφορα Παγχριστιανικὰ συνέδρια τῶν τελευταίων ἐτῶν, ἐρχόμενοι εἰς συνάφειαν μὲ «Ἀγγλοκαθολικοὺς» ἐπισκόπους, ἐνόμισαν ὅτι οὗτοι ἀντιπροσωπεύουν, ἂν μὴ τὴν ὁλότητα, τοὐλάχιστον ὅμως τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ «Ἀγγλοκαθολικὴ» μερίς, ἂν καὶ μὴ ἀποτελοῦσα οὔτε τὸ ἓν τέταρτον τῆς ὅλης Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἡ περισσότερον ἀκουομένη, διότι καὶ μαχητικωτέρα εἶναι καὶ πλέον θορυβοποιός, περιλαμβάνει δὲ εἰς τὰς τάξεις αὐτῆς τὸν ἤδη Ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας καὶ ἀριθμόν τινα ἐπισκόπων, οἵτινες διὰ τῆς γραφίδος καὶ τῶν κηρυγμάτων των ἐμφανίζονται συχνότερον ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ.

Δὲν ἦτο λοιπὸν ἐντελῶς ἀκατανόητος ἡ ἔκπληξις τοῦ πανοσ. Μ. Ἀρχιμ. Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου, ἐφημερίου τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνορθοδόξου ἐκκλησίας, ὅτε τελευταίως συνέλευσίς τις ἐν Λονδίνῳ, ἀντιπροσωπεύουσα ἓν τμῆμα τῆς Εὐαγγελικῆς μερίδος ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ ψηφίσματος κατέκρινεν ἀπεριφράστως τὰς προσπαθείας τῶν «Ἀγγλοκαθολικῶν» πρὸς προσέγγισιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰς «ἀμεταρρυθμίστους Ἐκκλησίας, Παλαιοκαθολικὴν καὶ Ἀνατολικήν, ἐφ᾿ ὅσον αὗται εἰσέτι διατηροῦσι μεγάλας πλάνας», κλπ. Καὶ εἰς ἄρθρον του, δημοσιευθὲν εἰς τὴν συνάδελφον «Ἐκκλησία» τῆς 2 Ἰουλίου ἐ. ἔ., ἐξανίσταται ὁ πανοσιολογιώτατος ἀνὴρ κατὰ τοῦ ὡς ἄνω ψηφίσματος καὶ ἀποδεικνύει (πρᾶγμα ἄλλως τε καὶ μὴ χρῇζον ἀποδείξεως) ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πράγματι εἶναι «ἀμεταρρύθμιστος», διότι οὐδέποτε ᾐσθάνθη καὶ οὐδέποτε θὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνάγκην μεταρρυθμίσεώς τινος εἴτε εἰς τὰ δόγματα εἴτε εἰς τὸ τυπικὸν αὐτῆς. Προχωρῶν δὲ ἀποδίδει τὴν δυσμενῆ ὡς ἄνω γνώμην τῶν Εὐαγγελικῶν Ἀγγλικανῶν εἰς ***ἄγνοιαν*** τῶν τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ ἐπάγεται ὅτι ἂν ἡ ἄγνοια αὕτη ἠδύνατο νὰ διασκεδασθῇ, θὰ ἔβλεπον οἱ τυφλώττοντες ἐκεῖνοι Εὐαγγελικοὶ πόσον εὔκολος θὰ ἦτο ἡ ἕνωσις μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐπικαλεῖται συνάμα ὡς συμμεριζομένας τὴν ἀντίληψίν του ταύτην «τὰς ἐπισήμους

(1) Παραπέμπομεν ὡσαύτως τὸν ἀναγνώστην εἰς περισπούδαστον ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ κ. Δ. Σ. Μπαλάνου (ἰδὲ «Ἀστέρα τῆς Ἀνατολῆς», τεῦχος Ἰουνίου 1931).

ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας», ἐννοῶν προφανῶς τὸν Σ. Καντουαρίας καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ὀλίγους, ἀλλὰ θορυβοποιούς, Ἀγγλοκαθολικοὺς ἐπισκόπους.

Ἂς ἐπιτραπῇ ἡμῖν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἀπορίαν, πῶς ὁ εἰρημένος ἀρχιμανδρίτης κατώρθωσε νὰ ζήσῃ τόσα ἔτη ἐν Ἀγγλίᾳ, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ οὔτε τὴν ἱστορίαν, οὔτε τὴν πίστιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Διότι ἂν ἐγνώριζε ταῦτα, δὲν θὰ ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῷ ὅτι οἱ Εὐαγγελικοὶ Ἀγγλικανοὶ ἐκφράζονται οὕτω πως περὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τῷ ὅτι δὲν ἔσπευσαν (ὡς ἀνέμενεν ὁ κ. Κωνσταντινίδης) αἱ κυριώτεραι Ἀγγλικανικαὶ ἐκκλησιαστικαὶ ἐφημερίδες (οἱ «Ἐκκλησ. Καιροὶ» καὶ ὁ «Φρουρὸς») νὰ τοῖς «δώσουν τὸ προσῆκον μάθημα» καὶ νὰ τοὺς βάλουν εἰς τὴν θέσιν των.

Ἐὰν ἐπρόκειτο μόνον περὶ τοῦ εἰρημένου κ. Κωνσταντινίδου, δὲν θὰ ἤξιζεν ἴσως τὸν κόπον νὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο. Διότι ἐὰν πολυετὴς διαβίωσις ἐν Ἀγγλίᾳ δὲν τὸν ἐδίδαξέ τι ἐπ' αὐτοῦ, θὰ ἦναι ματαιοπονία νὰ ἐπιχειρήσῃ τις νὰ τὸν διαφωτίσῃ ἐξ Ἀθηνῶν. Ἐπειδὴ ὅμως γενικῶς μεταξὺ τῶν Ἑλληνορθοδόξων ἔχει δημιουργηθῇ βαθμηδὸν ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ «ἕνωσις» τῆς Ἀγγλικανικῆς μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι πραγματοποιήσιμος καὶ δὴ συντόμως, κρίνομεν ἐπίκαιρον νὰ ἐξηγήσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν μερικὰ πράγματα, ἅτινα ἀποκλείουν ἀπολύτως τὸ ἐνδεχόμενον ἢ καὶ τὸ δυνατὸν κἂν μιᾶς τοιαύτης «ἑνώσεως».

I. ***Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία εἶναι Ἐκκλησία Εὐαγγελικὴ*** (Προτεσταντική, Ἀναμεμορφωμένη, Διαμαρτυρομένη ἢ ὅπως ἄλλως θέλει τις νὰ τὴν χαρακτηρίσῃ). Ἡ Ἐκκλησία αὕτη δὲν περιορίζεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν (ὅπου εἶναι ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία τοῦ Κράτους), ἀλλ' ἔχει μεγάλους αὐτοκεφάλους κλάδους ἐν Ἀμερικῇ καὶ εἰς ὅλας τὰς Ἀγγλικὰς ἀποικίας. Ὁ ἐν Ἀμερικῇ μάλιστα κλάδος, ὅστις περιλαμβάνει 89 ἐπισκόπους (σχεδὸν τριπλασίους τῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας), φέρει τὸν ἐπίσημον τίτλον «Προτεσταντικὴ Ἐπισκοπικὴ Ἐκκλησία». Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας, ἥτις εἶναι ἡ μήτηρ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὁμολογίας, ἀποσπασθεῖσα τοῦ Παπισμοῦ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, διετήρησε τὸν ἐπισκοπικὸν θεσμόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι ἀπεσπάσθη σύσσωμος μὲ τοὺς ἐπισκόπους καὶ ἀρχιεπισκόπους αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐρρῖκος ὁ Η'. ἤθελε νὰ διατηρήσῃ τὴν ὑπάρχουσαν ἐκκλησιαστ. ὀργάνωσιν ὡς ἐθνικὴν καὶ ἀνεξάρτητον Ἐκκλησίαν. Ἐπὶ βασιλίσσης Ἐλισάβετ κατηρτίσθη ἡ ὑπάρχουσα μέχρι σήμερον Ἀγγλικανικὴ Ὁμολογία (τὰ 39 Ἄρθρα λεγόμενα), ἥτις, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, εἶναι αὐστηρῶς Εὐαγγελικὴ καὶ σύμφωνος πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς συγχρόνου τότε μεγάλης Εὐαγγελικῆς Ἀναμορφώσεως τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Καλβίνου.

II. Αἱ ἀρχαὶ αὗται, ὡς διατυποῦνται εἰς τὰ 39 Ἄρθρα, εἶναι ἐν συνόψει αἱ ἑξῆς:

1. Ὅτι αἱ Ἱεραὶ Γραφαί, ἤτοι, τὰ κανονικὰ βιβλία τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης, περιέχουσι πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον πρὸς σωτηρίαν. Ἤτοι, ἀπορρίπτεται ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσις (ἄρθρον 6ον).

2. Ὅτι ἡ δικαίωσις καὶ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀποκτᾶται διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ καλῶν ἔργων, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς πίστεως εἰς τὴν ἀξιομισθίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὰ μετὰ

τὴν δικαίωσιν καλὰ ἔργα, ὡς καρπὸς τῆς πίστεως, εἶναι ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν. Τὰ πρὸ τῆς δικαιώσεως τοιαῦτα ἔργα δὲν ἀρέσκουν εἰς τὸν Αὐτὸν οὔτε παρέχουν ἀξιομισθίαν τινα. Τὰ δὲ λεγόμενα «ὑπέρτακτα» (δηλ. τὰ ὑπὲρ τὸ ἀπαιτούμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ) καλὰ ἔργα εἶναι διδασκαλία «ἀλαζὼν καὶ ἀσεβὴς» (ἄρθρα 11ον—14ον).

3. Ὅτι τὰ δόγματα περὶ Καθαρτηρίου Πυρός, περὶ συγχωροχαρτίων, περὶ προσκυνήσεως εἰκόνων καὶ λειψάνων, περὶ ἐπικλήσεως τῶν πρεσβειῶν τῶν ἁγίων, εἶναι πράγματα «μωρὰ καὶ μάταια, ἀντιφάσκοντα εἰς τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ» (ἄρθρ. 22ον).

4. Ὅτι ἡ δημοσία ἐπ' ἐκκλησίας λατρεία πρέπει νὰ τελῆται εἰς γλῶσσαν καταληπτὴν εἰς τὸν λαὸν (ἄρθρ. 24ον).

5. Ὅτι τὰ «μυστήρια» (ἢ τελεταί, sacraments), ἅτινα διέταξεν ὁ Χριστός, εἶναι δύο —τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Δεῖπνον τοῦ Κυρίου. Τὰ πέντε ἄλλα κοινῶς καλούμενα «μυστήρια» (χρίσμα, μετάνοια, ἱερωσύνη, γάμος καὶ τὸ χρίσμα τῶν ψυχορραγούντων) δὲν εἶναι μυστήρια τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ μεταγενέστεραι ἀνθρώπιναι διατάξεις (ἄρθρ. 25ον).

6. Ὅτι εἰς τὸ Δεῖπνον τοῦ Κυρίου (τὴν Εὐχαριστίαν), ἡ μετουσίωσις τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου «δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ ἐκ τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ἀλλ' ἀντιφάσκει πρὸς τοὺς σαφεῖς λόγους τῆς Γραφῆς, ἀνατρέπει τὴν φύσιν τῆς τελετῆς καὶ ὑπῆρξεν αἰτία πολλῶν δεισιδαιμονιῶν». Ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος τοῦ Κυριακοῦ Δείπνου δὲν πρέπει νὰ φυλάττεται ἢ περιφέρηται ἢ ὑψόνηται ἢ λατρεύηται (ἄρθρ. 28ον.) Ἡ διὰ λειτουργίας «θυσία» τοῦ Χριστοῦ (ἀναίμακτος θυσία) «ὑπὲρ ζώντων καὶ νεκρῶν, διὰ νὰ λαβωσι τὴν ἄφεσιν τῆς ποινῆς ἢ ἐνοχῆς τῶν παραπτωμάτων των», εἶναι βλάσφημοι μῦθοι καὶ ἐπικίνδυνοι ἀπάται (ἄρθρ. 31ον).

7. Ὅτι ὁ γάμος εἶναι ἐπιτετραμμένος εἰς ὅλους τοὺς κληρικοὺς οἱουδήποτε βαθμοῦ (ἄρθρ. 32ον)

8. Ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης οὐδεμίαν ἔχει ἐξουσίαν ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἀγγλίας (ἄρθρ. 38ον).

Καὶ ἐρωτῶμεν πάντα ἀμερόληπτον κριτήν: Πῶς εἶναι δυνατὸν μία Ἐκκλησία, τοιαῦτα πρεσβεύουσα δόγματα, νὰ ἑνωθῇ μὲ οἱανδήποτε ἄλλην Ἐκκλησίαν, ἥτις διδάσκει ὅτι ἡ Ἱερὰ Παράδοσις ἔχει ἴσον κῦρος πρὸς τὰς Ἱερὰς Γραφάς, καὶ πρεσβεύει τὴν μετουσίωσιν, τὴν προσκύνησιν εἰκόνων καὶ λειψάνων, τὴν ἐπίκλησιν τῶν ἁγίων, τὸ καθαρτήριον πῦρ (ἢ τὴν μεσαίαν κατάστασιν) καὶ τὰ σχετικὰ μνημόσυνα, τὰ ἑπτὰ «μυστήρια», τὴν ἀγαμίαν τοῦ κλήρου ἢ τῶν ἀρχιερέων, τὰς ἀναιμάκτους θυσίας, τὴν ἀξιομισθίαν τῶν ἔργων, κτλ.;

III. Ἀλλ' εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπάρχει μερίς τις, ἥτις ζητεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀκριβῶς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐσάρωσεν ἐκεῖθεν ἡ Εὐαγγελικὴ Ἀναμόρφωσις—τὴν μετουσίωσιν, τὰς δεήσεις ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων, καὶ διάφορα ἄλλα δόγματα καὶ τύπους (οἷον, λαμπάδας, θυμιάματα, γονυκλισίας, σταυροκοπήματα)—καὶ τὰ ὁποῖα προσεγγίζουν πρὸς τὰς διδασκαλίας καὶ τοὺς τύπους τῆς Παπικῆς καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ μερὶς αὕτη εἶναι ἡ τῶν λεγομένων «Ἀγγλοκαθολικῶν», καὶ θὰ εἶχε μεταστῇ πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Παπικὴν μάνδραν, ἂν δὲν ὑπῆρχε τὸ κώλυμα τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ὑπερτάτης πνευματικῆς κυριαρχίας τοῦ Πάπα, τὴν ὁποίαν δὲν θέλουν (ἢ καὶ δὲν τολμοῦν, φοβούμενοι τὸν Ἀγγλικὸν λαὸν) νὰ ἀναγνωρίσουν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐρωτοτροποῦν μὲ τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς καὶ τοὺς Ὀρθοδόξους. Καὶ εἴδομεν καθ' ὅλας τὰς δογματικὰς συζητήσεις τοῦ Λάμπεθ καὶ ἐφεξῆς τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν (ὡς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Γκλῶστερ) ζητοῦντας διὰ σχοινοτενῶν συζητήσεων καὶ διαπραγματεύσεων νὰ εὕρουν μίαν δογματικὴν διατύπωσιν (formula), ἥτις θὰ ἐγίνετο δεκτὴ ὑπὸ

τῶν Ὀρθοδόξων. Στενοχωρούμενοι ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῆς κατηγορηματικότητος τῶν 39 Ἄρθρων, ἔδωκαν εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους ἀντιπροσώπους νὰ ἐννοήσουν ὅτι τὰ Ἄρθρα ταῦτα ἔπαυσαν νὰ λαμβάνωνται σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν Ἀγγλικανῶν ἐν γένει καὶ ὅτι κατ' οὐσίαν ἐλάχιστα πράγματα χωρίζουν τὴν Ἀγγλικανικὴν ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξον θεολογίαν. Παρ' ὅλας ὅμως τὰς ἀστείας ταύτας προσπαθείας, εἰς τὰς συζητήσεις ἀνεφύοντο ἑκάστοτε ζητήματα, ἅτινα καθίστων ὀφθαλμοφανὲς τὸ χάσμα, ὅπερ χωρίζει τὰ δύο συστήματα. Καὶ ὁ πολὺς ἐπίσκοπος Γκλῶστερ δικαίως πρό τινων μηνῶν ὑπέστη ζωηρὸν καταιωνισμὸν ἐκ μέρους Ὀρθοδόξων ἐκκλησ. φύλλων διὰ τὸ ἀλλοπρόσαλλον καὶ παλίμβουλον τῆς στάσεώς του.

IV. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱ «Ἀγγλοκαθολικοί», παρ' ὅλον ὅτι ἔχουσι μὲ τὸ μέρος των τὸν πρωθιεράρχην Καντουαρίας, ἀποτελοῦσι μειονότητα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας. Τὰ τρία τέταρτα τῶν ἐπισκόπων καὶ τὰ ἐννέα δέκατα τοῦ λαοῦ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ἀνήκουσιν εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν (τὴν «Προτεσταντίζουσαν», κατὰ τὸν κ. Κωνσταντινίδην) μερίδα, ἥτις ἀποδοκιμάζει τὰς προσπαθείας πρὸς «ἕνωσιν» μὲ Ἐκκλησίας, ὧν ἡ διδασκαλία καὶ τὸ τυπικὸν περιλαμβάνει ἀκριβῶς ἐκεῖνα, ἅτινα ἀπεκήρυξεν ἡ Εὐαγγελικὴ Ἀναμόρφωσις.

V. Γεννᾶται ἤδη εὐλόγως τὸ ἐρώτημα: Πῶς συμβαίνει νὰ ὑπάρχωσιν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ δύο μερίδες, ἢ μᾶλλον δύο δογματικὰ συστήματα, ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα πρὸς ἄλληλα; Ἐὰν οἱ Ἀγγλοκαθολικοὶ δὲν παραδέχωνται τὰ 39 Ἄρθρα, διατί δὲν ἀπυχωροῦν ἐκ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ὁμολογίας; Ἢ διατί δὲν τοὺς ἀποβάλλει ἡ Εὐαγγελικὴ πλειονότης, ἡ ἐχομένη στερρῶς τῶν 39 Ἄρθρων; Ἐν πρώτοις, οἱ Ἀγγλοκαθολικαὶ δὲν ἀποχωροῦν, διότι ἔχουν μὲ τὸ μέρος των τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας καὶ ἐλπίζουν βαθμηδὸν νὰ παρασύρουν πρὸς τὸ μέρος των τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους. Γνωρίζοντες δὲ τὸ δύσκολον τοῦ πράγματος, ἐργάζονται διὰ πλαγίων καὶ διφορουμένων μέσων. Ὡς δεῖγμα τῶν μέσων τούτων ἔχομεν τὸ Προσευχητάριον (τὸ «Βιβλίον τῆς Δημοσίας Λατρείας»), τὸ ὁποῖον ἐτροποποίησαν τεχνηέντως οἱ Ἀγγλοκαθολικοὶ εἰς τὰ ἐνδιαφέροντα αὐτοὺς σημεῖα, ὥστε νὰ τοὺς διευκολύνῃ εἰς τοὺς παπικίζοντας νεωτερισμούς των, χωρὶς ρητῶς νὰ ἀντιφάσκῃ πρὸς τὰ 39 Ἄρθρα. Τὸ «ἀναθεωρημένον» τοῦτο Προσευχητάριον κατώρθωσαν νὰ τὸ περάσουν δι' ἰσχνῆς πλειοψηφίας εἰς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἐπισκόπων. Ὅταν ὅμως ὑπεβλήθη (κατὰ νόμον) εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Κοινοβουλίου, παρέστημεν πρὸ τοῦ παραδόξου θεάματος τῆς ἀπορρίψεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς (ἀποτελουμένης ἐκ παντοίων πολιτικῶν στοιχείων) βιβλίου ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἐγκριθέντος ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν!

Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται ἡ ἰδιάζουσα καὶ δυσχερὴς θέσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας — ὅτι εἶναι ***Ἐκκλησία τοῦ Κράτους,*** ὀργανισμὸς περίπου κρατικός, περιβεβλημένος μὲ ἰδιαίτερον κῦρος καὶ προνόμια, ἀλλὰ καὶ ὑποκείμενος εἰς τὴν διαρκῆ ἐπίβλεψιν, ἔλεγχον καὶ ἐπέμβασιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Καὶ ἡ κρατικὴ αὕτη ἰδιότης διευκολύνει τὴν παραμονὴν τῶν Ἀγγλοκαθολικῶν ἐντὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς μάνδρας, καθιστᾷ δὲ δυσχερῆ τὴν ἐκδίωξίν των εἰμὴ διὰ νομοθετικῶν μέτρων, πολιτικῶν δικῶν, κτλ. Ἐὰν αὔριον τὸ Ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον ἀποφασίσῃ νὰ καταργήσῃ τὸν ὑπάρχοντα σύνδεσμον μεταξὺ Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, θὰ

ἴδωμεν ἀμέσως ῥιζικὴν ἐκκαθάρισιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ οἱ «Ἀγγλοκαθολικοί» θὰ εὑρεθοῦν εἰς τὴν ἀνάγκην νά συμπήξουν ἰδίαν Ἐκκλησίαν, ὅπως ἔπραξαν πρὸ 60ετίας οἱ Παλαιοκαθολικοί. Ἡ δὲ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας θὰ μείνῃ καθαρῶς Εὐαγγελική, συμφώνως πρὸς τὴν Ὁμολογίαν αὐτῆς, καὶ θὰ προσεγγίσῃ πρὸς τὰς ἐλευθέρας Εὐαγγελικὰς Ἐκκλησίας, ἣν προσέγγισιν παρεμποδίζει σήμερον ἡ περὶ τὸν Καντουαρίας Ἀγγλοκαθολικὴ ὁμάς.

VI. Ὁ χωρισμὸς οὗτος Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας (disestablishment) πολλάκις μέχρι σήμερον ἀνεκινήθη εἰς τὸν Ἀγγλικὸν πολιτικὸν καὶ θρησκευτικὸν κόσμον. Ὁ Γλάδστων ἐνομοθέτησε τὸν χωρισμὸν τοῦτον διὰ τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν ἐν Σκωτίᾳ, ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ ἐν Οὐαλλίᾳ, ἐσκέφθη δὲ περὶ ὁμοίου νομοθετήματος ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλ᾽ εὑρέθη πρὸ τόσων δυσχερειῶν, συμφερόντων καὶ προλήψεων, ὥστε παρῃτήθη τοῦ ἐγχειρήματος. Οἱ Ἄγγλοι, ἄλλως τε, ὡς ἔθνος, εἶναι φύσει συντηρητικοὶ καὶ δὲν μεταβάλλουν ἔστω καὶ τὰ κακῶς κείμενα ἄνευ μακρᾶς καὶ ὡρίμου σκέψεως. Ἀπόδειξις λ. χ. ἡ βραδύτης, μεθ᾽ ἧς κατηργήθη ἡ δουλεμπορία, ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ἑτεροδόξων (Ρωμαιοκαθολικῶν) ἀπὸ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ ἄλλαι παρόμοιαι ἀδικίαι. Ἡ προϊοῦσα ὅμως σύγχυσις, ἣν δημιουργοῦσιν ἐντὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς μάνδρας οἱ «Ἀγγλοκαθολικοί», καὶ ἡ παγκόσμιος σχεδὸν ἐξέλιξις καὶ ὡρίμανσις τῆς ἰδέας τοῦ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ἀσφαλῶς θὰ ἐπιφέρῃ τὴν μεταρρύθμισιν ταύτην καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας θὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ἕνα μεσαιωνικὸν κλοιόν, ὅστις σπουδαίως παραβλάπτει τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ζωήν.

***

Ἂς μὴ νομισθῇ ὅτι διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ζητοῦμεν νὰ καταπολεμήσωμεν τὴν ἑνότητα καὶ νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν διαίρεσιν καὶ τὸν τεμαχισμὸν τῶν Χριστ. Ἐκκλησιῶν. Θὰ ἦτο ἀληθῶς ἰδεώδης κατάστασις, ἐὰν ὁλόκληρον τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα εὑρίσκετο σύμφωνον ὡς πρὸς τὰ δόγματα, τοὺς τύπους καὶ τὴν μορφὴν τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ τοιαύτη ὁμοφωνία οὔτε ὑπάρχει, οὔτε ὑπῆρξέ ποτε μετὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς χρόνους, οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ. Εἰς ὅλα τὰ ζητήματα, εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς σκέψεως, ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἀναπτύσσει ἄπειρον ποικιλίαν ἀντιλήψεων, διότι καὶ ἄπειροι εἶναι αἱ διαφοραὶ χαρακτῆρος, ἤθους, ἰδιοσυγκρασίας, διανοητικῆς δυνάμεως, περιβάλλοντος, ἐθίμων, ἐθνικῶν καὶ οἰκογενειακῶν παραδόσεων, κτλ. Μία ὁμοιόμορφος λοιπὸν ἀντίληψις ἐπὶ θρησκευτικῶν δογμάτων, μία ὁμοιόμορφος ἐκκλησιαστικὴ τάξις καὶ τυπικὸν δι᾽ ὁλόκληρον τὸν Χριστιανικὸν κόσμον, ἔστω καὶ εἰς διαφόρους γλώσσας, εἶναι ἀνέφικτος· καὶ ἂν ἀκόμη ἐπραγματοποιεῖτο, θὰ δυσηρέστει πολὺ περισσοτέρους ἢ ὅσους θὰ ηὐχαρίστει. «Ἕνωσις» ὅθεν (ἤτοι, πλήρης δογματικὴ καὶ τελετουργική, ἐὰν ὄχι καὶ διοικητική, συνταύτισις) δύο Ἐκκλησιῶν, χωριζομένων ὑπὸ τοιούτων δογματικῶν διαφορῶν καὶ συγκρούσεων, ὁποῖαι αἱ χωρίζουσαι τὸν Ἀγγλικανισμὸν ἀπὸ τῆς Ὀρθοδοξίας, εἶναι ***οὐτοπία,*** καὶ οἱ περὶ τοιαύτην ἕνωσιν τυρβάζοντες εἶναι ἢ ἐπιπόλαιοι ἢ ὑποκριταί. Εἶναι μάλιστα κοινὸν μυστικὸν ὅτι ἀπ᾽ ἀρχῆς αἱ περὶ ἑνώσεως Ἀγγλικανικῆς καὶ Ὀρθο-

δόξου Ἐκκλησίας «διαπραγματεύσεις» εἶχον κατὰ βάθος ***πολιτικὸν*** ἐλατήριον— τὴν πρόσκτησιν τῆς κραταίας Ἀγγλικῆς προστασίας ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας κατὰ Τούρκων, Ρώσσων καὶ Λατίνων.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι πραγματοποιήσιμον καὶ τοῦ ὁποίου εἴμεθα ἀνέκαθεν ἔνθερμοι ὑπέρμαχοι, εἶναι ὄχι ἡ ἕνωσις, ἀλλ' ἡ ***ἀδελφοσύνη*** καὶ ***συνεργασία*** τῶν διαφόρων Χρ. Ἐκκλησιῶν εἴς τε τὰ κοινωνικὰ καὶ ἠθικὰ ζητήματα, καὶ εἰς τὸν ἱεραποστολικὸν ἀγρόν. Ἀφοῦ ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ πιστεύομεν εἰς τὸν αὐτὸν τρισυπόστατον Θεόν, εἰς τὸν αὐτὸν Σωτῆρα Ἰ. Χριστόν, εἰς τὰς αὐτὰς Ἱερὰς Γραφάς, εἰς τὴν αὐτὴν αἰώνιον ζωήν, δυνάμεθα κάλλιστα νὰ ἔχωμεν ἕκαστος τὰς ἰδιαιτέρας ἡμῶν δοξασίας καὶ ὅμως νὰ συμπράττωμεν μετ' ἀλλήλων κατὰ τῆς ἀθεΐας, τοῦ ὑλισμοῦ, τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τῆς κοινωνικῆς διαφθορᾶς, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν μὴ Χριστιανῶν (Ἰουδαίων, Μωαμεθανῶν καὶ εἰδωλολατρῶν), οἵτινες εἶναι σήμερον περίπου διπλάσιοι τῶν Χριστιανῶν κατ' ἀριθμόν. Ἀλλὰ μία τοιαύτη σύμπραξις προϋποθέτει καὶ συνεπάγεται τὴν Χριστιανικὴν ἀγάπην, τὴν ἀναγνώρισιν παντὸς Χριστιανοῦ ὡς ἀδελφοῦ καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν πάσης μισαλλοδοξίας καὶ τῶν καρπῶν αὐτῆς—ὑπεροψίας, χλεύης, ὕβρεων, διωγμῶν καὶ ἀντιδράσεων τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας κατὰ τῆς ἄλλης.

Οὕτω πολιτευόμενοι πάντες οἱ Χριστιανοὶ καὶ μὴ τρέχοντες κατόπιν χιμαιρικῶν «ἑνώσεων», δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι ταχέως θὰ ἴδωμεν ὁλόκληρον τὴν **οἰκουμένην ὑποτασσομένην εἰς τὸν Χριστόν.**

Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

[συνέχεια]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ΄.

Ὁ Παῦλος ἐν Ἱερουσαλήμ.

«Γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι» (Πράξ. κα΄. 17, 18). Ὡς ἐλέχθη ἤδη ἐπανειλημμένως, ἡ Χριστιανικὴ ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἦτο τὸ κέντρον τῶν Ἰουδαϊζόντων Χριστιανῶν, οἵτινες τοσοῦτον λυσσώδη διεξῆγαγον ἀγῶνα κατὰ τοῦ Παύλου εἰς ὅλας τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθείσας ἐκκλησίας. Δὲν ἀπετέλουν ὅμως, ὡς φαίνεται, οὔτε τὸ σύνολον, οὔτε κἂν τὴν πλειοψηφίαν τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας. Διότι, ὡς εἴδομεν εἰς τὸ ΙΒ΄. κεφάλαιον, ὅτε ἐτέθη ρητῶς καὶ ἐπισήμως ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τὸ ζήτημα, ἂν ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἦναι ὑποχρεωτικὸς διὰ τοὺς ἐξ ἐθνῶν Χριστιανούς, αὕτη ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς πλήρους ἐλευθερίας τούτων ἀπὸ τῶν Μωσαϊκῶν διατάξεων. Ὑπῆρχε λοιπὸν σημαντικὴ μερὶς οὐ μόνον ἐκ τῆς ὁλομελείας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ πρεσβυτερίου, ἥτις δὲν παρεδέχετο τὰς ἀντιδράσεις τῶν Ἰουδαϊζόντων κατὰ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν, καὶ ἥτις ἐδέχθη «ἀσμένως» αὐτὸν ἐπανακάμπτοντα ἐκ

τετραετοῦς περιοδείας τόσον γονίμου διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἄφιξις, μετὰ τοῦ Παύλου, τόσων ἀντιπροσώπων ἐκκλησιῶν, οἵτινες ἐκόμιζον πρὸς τὰς πτωχὰς ἐκκλησίας τῆς Ἰουδαίας τὸ προϊὸν τοῦ ἐράνου, ὃν αὐτὸς ὁ Παῦλος προεκάλεσε μεταξὺ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθεισῶν ἐκκλησιῶν, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ ἀποστομώσῃ τοὺς πολεμίους τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου. Ὥστε ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Παύλου ἦτο πλήρης ἐγκαρδιότητος καὶ παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς καὶ τὴν ἐπαύριον παρὰ τῷ πρεσβυτερίῳ.

Πράγματι τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν συνεκροτήθη συνέλευσις τοῦ πρεσβυτερίου τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἰακώβου (1), ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐνεφανίσθη ὁ Παῦλος μετὰ τῶν συνοδῶν του καὶ ἐξέθηκε λεπτομερῶς τὰ τῆς διακονίας του μεταξὺ τῶν ἐθνῶν. «Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν Θεόν» (Πράξ. κα΄. 20).

Ὑπῆρχεν ὅμως πάντοτε ἰσχυρὰ ἡ Ἰουδαΐζουσα μερίς, καὶ ἀναμφιβόλως ἀντεπροσωπεύετο καὶ μεταξὺ τοῦ πρεσβυτερίου. Διὰ τοῦτο, ἅμα ὡς ἐτελείωσεν ὁ Παῦλος τὴν ἔκθεσίν του καὶ παρέδωκε τοὺς ἐράνους τῶν ἐκκλησιῶν, πρεσβύτεροί τινες ὑπέδειξαν εἰς αὐτόν, ὅτι ὑπῆρχον ἀκόμη προλήψεις καὶ ἀντιδράσεις ἐναντίον του καὶ ὅτι θὰ ἦτο καλὸν νὰ καταρρίψῃ τὰς προλήψεις ταύτας διὰ μιᾶς χειρονομίας, ἥτις θὰ ἐπιστοποίει ὅτι καὶ αὐτὸς σέβεται καὶ τηρεῖ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον (2). Ἡ χειρονομία συνίστατο εἰς τὸ νὰ παραλάβῃ τέσσαρας Ἰουδαίους Χριστιανούς, οἵτινες εἶχον εὐχὴν καὶ ἔπρεπε κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν Ναὸν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς εὐχῆς, ἐκεῖ δὲ νὰ ξυρισθῶσι τὰς κεφαλὰς καὶ νὰ ἐκτελέσωσι τυπικούς τινας καθαρισμούς (3).

---

(1) Εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον (σελ. 109, σημ. 1) ὑπεδείχθη, ὅτι μόνος, ὡς φαίνεται, ἐκ τῶν Ἀποστόλων ὁ Ἰάκωβος ἐχρημάτισε προεστὼς μιᾶς ἐπὶ μέρους ἐκκλησίας, ἐνῷ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι περιέτρεχον τὰς μακρὰν καὶ πλησίον χώρας τῆς Αὐτοκρατορίας κηρύττοντες τὸν Χριστόν, ὡς εἶχον ἐντολήν. Διατί ὁ Ἰάκωβος ἐξαιρετικῶς παρέμεινε διαρκῶς ἐν Ἱερουσαλήμ, δὲν γνωρίζομεν. Ἴσως ἡ ὑγίεια ἢ ἡ ἡλικία του δὲν τῷ ἐπέτρεπε νὰ ὑποστῇ τοὺς κόπους καὶ τὰς κακουχίας τῶν ἱεραποστολικῶν περιοδειῶν. Ἴσως ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ ὑπάρχῃ εἷς Ἀπόστολος διαρκῶς εἰς τὴν «μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν». Ἴσως ὡς αὐστηρὸς τηρητὴς τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου ἐθεωρήθη ὅτι ἦτο χρησιμώτερος ἐν Ἱερουσαλὴμ ἢ ἀλλαχοῦ. Πάντως εἶναι βέβαιον, ὅτι παρέμεινε διαρκῶς εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν μέχρι τοῦ θανάτου του ἐν ἔτει 68 ἢ 69. Ἦτο δὲ τόσον σεβαστὸς παρὰ πᾶσιν (Ἰουδαίοις τε καὶ Ἐθνικοῖς), ὥστε ἐκαλεῖτο «ὁ δίκαιος». Παρ' ὅλην του ὅμως τὴν προσωπικὴν προσκόλλησιν εἰς τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον, πρῶτος αὐτὸς κατὰ τὴν ἐν ἔτει 50 γενομένην σύνοδον, ἐκηρύχθη, ὡς εἴδομεν, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐξ ἐθνῶν ἀδελφῶν ἀπὸ πάσης ὑποχρεώσεως τηρήσεως τῶν διατάξεων τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου (Πράξ. ιε΄. 28).

(2) Πράξ. κα΄. 20: «Βλέπεις, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἶναι ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἐπίστευσαν, καὶ πάντες εἶναι ζηλωταὶ τοῦ νόμου. Ἐκατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ ὅτι διδάσκεις τοὺς μεταξὺ πάντων τῶν ἐθνῶν Ἰουδαίους ἀποστασίαν ἀπὸ Μωϋσέως, λέγων νὰ μὴ περιτέμνωσι τὰ τέκνα αὐτῶν μηδὲ νὰ περιπατῶσι κατὰ τὰ ἔθιμα. Τί εἶναι λοιπόν; Πάντως μέλλει νὰ συναχθῇ πλῆθος· διότι θὰ ἀκούσωσιν ὅτι ἦλθες. Κάμε λοιπὸν τοῦτο, τὸ ὁποῖον σοὶ λέγομεν. Εὑρίσκονται παρ' ἡμῖν τέσσαρες ἄνδρες, οἵτινες ἔχουσιν εὐχὴν ἐφ' ἑαυτῶν· παράλαβε τούτους καὶ καθαρίσθητι μετ' αὐτῶν καὶ δαπάνησον δι' αὐτοὺς ἵνα ξυρισθῶσι τὴν κεφαλήν, καὶ νὰ γνωρίσωσι πάντες ὅτι δὲν ὑπάρχει οὐδὲν ἐξ ὅσων ἐκατηχήθησαν περὶ σοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ σὺ ἐξακολουθεῖς φυλάττων τὸν Νόμον».

(3) Ὡς ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης, ὁ Παῦλος, κατὰ τὴν πρώτην ἀναχώρησίν του ἐκ

Ὁ Παῦλος ἐδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην τῶν πρεσβυτέρων. Τινὲς τῶν βιογράφων αὐτοῦ κατακρίνουσι τὴν πρᾶξίν του ταύτην ὡς ἀντιφάσκουσαν πρὸς τὴν ὅλην μέχρι τοῦδε στάσιν καὶ διδασκαλίαν του κατὰ τοῦ Ἰουδαΐζοντος στοιχείου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀλλ' ἡ κατηγορία αὕτη ἐπὶ ἀσυνεπείᾳ καταπίπτει, ὅταν ἐνθυμηθῶμεν τρία τινά: ***Πρῶτον,*** ὅτι κατεπολέμησε μὲν σφοδρῶς τοὺς θέλοντας νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τοὺς ἐξ ἐθνῶν Χριστιανοὺς τὴν περιτομὴν καὶ τὰς ἄλλας Μωσαϊκὰς διατάξεις, οὐδέποτε ὅμως παρώτρυνε τοὺς ἐξ Ἰουδαίων προσηλύτους νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν τήρησιν τῶν ἐθίμων τῆς πατρῴας θρησκείας (1) Ἐδίδασκε μόνον ὅτι ἡ τήρησις τοῦ Νόμου δὲν εἶναι ἀναγκαία ἢ συντελεστικὴ εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ δικαίωσιν (2). ***Δεύτερον,*** ὅτι εἶχεν ὡς ἀρχήν, εἰς τὰ μὴ οὐσιώδη ζητήματα νὰ πολιτεύηται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ σκανδαλίσῃ κανένα ἀδελφὸν ἀσθενῆ κατὰ τὴν πίστιν (3). ***Τρίτον,*** ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἐτήρει ἑορτάς τινας Ἰουδαϊκάς, ὡς τὸ Πάσχα καὶ τὴν Πεντηκοστήν, ἐνῷ συγχρόνως ἐφύλαττε τὴν μόνην τότε Χριστιανικὴν ἑορτὴν — τὴν Κυριακήν. Δὲν ἦτο λοιπὸν ἀσυνεπὴς πρὸς ἑαυτὸν ὁ Παῦλος, ἀποδεχθεὶς τὴν πρότασιν τῶν πρεσβυτέρων. Ἐὰν μάλιστα προσθέσωμεν εἰς ταῦτα καὶ τὸν ἕτερον σπουδαῖον λόγον, ὅτι ἤθελε διὰ πάσης δυνατῆς διαλλακτικότητος νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἐπικίνδυνον ἀντίδρασιν τῶν Ἰουδαϊζόντων καὶ νὰ συνδιαλλάξῃ τὰς δύο μερίδας τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων ἐπ' ἀγαθῷ τῆς προόδου τοῦ Εὐαγγελίου, εὑρίσκομεν σοφὴν καὶ δεδικαιολογημένην τὴν ἀποδοχήν του. Ὅθεν παραλαβὼν τοὺς τέσσαρας Ναζηραίους, εἰσῆλθε καὶ παρέμεινε μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ἱερόν, μέχρις οὗ συντελεσθῶσιν αἱ ἡμέραι τῆς εὐχῆς ἑκάστου.

Δυστυχῶς ἡ διαλλακτικὴ αὕτη χειρονομία τοῦ Παύλου, ἐνῷ ἐξημένισε τοὺς Ἰουδαΐζοντας ἀδελφούς, ἐξήγειρεν ἄλλην θύελλαν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀδελφῶν εἶχε προΐδει. Εἰς τὴν ἑορτὴν εἶχον, ὡς συνήθως, συρρεύσει εὐσεβεῖς Ἰουδαῖοι ἐκ πάσης γῆς, εἰς τὰ πλήθη δὲ τῶν προσκυνητῶν, οἵτινες ἐπλήρουν τὸν ναὸν καὶ τὰς

Κορίνθου, συνωδεύετο ὑπὸ τοῦ Ἀκύλα, ὅστις ἔχων εὐχήν, ἐξύρισε τὴν κεφαλήν του (Πράξ. ιη'. 18). Ἡ εὐχὴ αὕτη ἐλέγετο ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ «εὐχὴ Ναζηραίου» καὶ συνίστατο εἰς τὴν ἐπὶ ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα ἀποχὴν ἀπὸ οἴνου καὶ σίκερα, καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ κόψῃ ἢ ξυρίσῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. Μετὰ τὸ τέλος τῆς διαρκείας τῆς εὐχῆς, ὁ Ναζηραῖος προσήρχετο εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου (βραδύτερον εἰς τὸν Ναὸν) φέρων εἰρηνικὴν προσφοράν, καὶ ἐξυρίζετο ἐκεῖ τὴν κεφαλήν, αἱ δὲ ξυρισθεῖσαι τρίχες ἐκαίοντο ὁμοῦ μὲ τὴν εἰρηνικὴν προσφορὰν (Ἀριθ. Ϛ'. 1—21). Μεθ' ὃ ἐθεωρεῖτο καθαρὸς καὶ ἐλεύθερος τῆς εὐχῆς.

(1) Ὁ ἀναγνώστης θὰ ἐνθυμηθῇ, ἐκτὸς τῆς ὡς ἄνω περιπτώσεως τοῦ Ἀκύλα, καὶ τὸ ὅτι τὸν Τιμόθεον, Ἰουδαῖον ὄντα ἐκ μητρός, περιέτεμεν ὁ Παῦλος (Πράξ. ις'. 3)

(2) Α'. Κορ. ζ'. 18: «Περιτετμημένος τις προσεκλήθη [εἰς τὴν πίστιν]; ἂς μὴ καλύπτῃ τὴν περιτομήν. Προσεκλήθη τις ἀπερίτμητος; ἂς μὴ περιτέμνηται. Ἡ περιτομὴ εἶναι οὐδὲν καὶ ἡ ἀκροβυστία εἶναι οὐδέν, ἀλλ' ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, καθ' ἣν ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ ἂς μένῃ».

(3) Α'. Κορ. η'. 12, 13. Πρβλ. Α'. Κορ. θ'. 19—22: «Ἐλεύθερος ὢν πάντων, εἰς πάντας ἐδούλωσα ἐμαυτόν, ἵνα κερδήσω τοὺς πλειοτέρους. Καὶ ἐγενόμην εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα κερδήσω τοὺς Ἰουδαίους· εἰς τοὺς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω... ἐγενόμην εἰς τοὺς ἀσθενεῖς ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· εἰς πάντας ἐγενόμην τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω».

αὐλὰς αὐτοῦ, ἦτο μοιραῖον νὰ εὑρεθῶσι καί τινες Ἰουδαῖοι ἐκ Μ. Ἀσίας (Ἐφέσου, Ἀντιοχείας, Ἰκονίου, κτλ.), οἵτινες εἶχον ἔλθει εἰς ἀντιλογίαν πρὸς τὸν Ἀπόστολον εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς πατρίδος των καὶ ἤδη τὸν ἀνεγνώρισαν περιφερόμενον ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ. Καὶ ἔσπευσαν νὰ ἐπωφεληθῶσι τῆς εὐκαιρίας, ὅπως τὸν ἐκδικηθῶσιν. Ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὸν κράζοντες: «Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε! Οὗτος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων· ἔτι καὶ Ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐβεβήλωσε τὸν ἅγιον τοῦτον τόπον» (¹).

Ὁ λαός, ἀποτελούμενος κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ προσκυνητῶν τῆς Διασπορᾶς, ἤτοι, Ἰουδαίων ζηλωτῶν τῶν πατρίων, ἤκουσε μετὰ φρίκης τὴν κατηγορίαν ταύτην· καὶ πιάσαντες τὸν Παῦλον, ἤρχισαν νὰ τὸν κτυπῶσι καὶ ἔσυραν αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αὐλήν, προφανῶς μὲ τὴν πρόθεσιν τοῦ νὰ τὸν φονεύσωσι. Καὶ ἐκλείσθησαν αἱ θύραι τῆς εἰσόδου τοῦ ἱεροῦ ὑπὸ τῶν Λευϊτῶν, ἵνα μὴ βεβηλωθῇ ὁ ἱερὸς χῶρος διὰ αἱματοχυσίας (²).

Οἱ Ρωμαῖοι σκοποί, βλέποντες τὴν αἰφνιδίαν ὀχλαγωγίαν, εἰδοποίησαν ἀμέσως τὸν διοικητὴν τῆς Ἀντωνίας χιλίαρχον Κλαύδιον Λυσίαν, ὅτι «ὅλη συγκέχυται Ἱερουσαλήμ». Ὁ δὲ Λυσίας ἔσπευσε μετ' ἰσχυρᾶς δυνάμεως νὰ κατέλθῃ ἐκ τοῦ φρουρίου εἰς τὴν Αὐλὴν τῶν Ἐθνῶν, ὅπου ὁ ὄχλος, ἰδὼν τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν, «ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν Παῦλον». Ὁ χιλίαρχος ἀμέσως λαβὼν τὸν Ἀπόστολον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ μαινομένου ὄχλου, διέταξε νὰ δεθῇ διὰ δύο ἁλύσεων, ἔπειτα δὲ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ταραξίας ἠρώτησε ποῖος ἦτο ὁ Παῦλος

(¹) Διότι, ὡς προσθέτει ὁ Λουκᾶς, προηγουμένως εἶχον ἰδεῖ ἔξω εἰς τὴν πόλιν τὸν Παῦλον συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ Τροφίμου, ὅστις ἦτο Ἐφέσιος καὶ συνεπῶς Ἐθνικὸς τὴν καταγωγήν, καὶ ἐνόμισαν ὅτι ὁ Παῦλος, ἐκ μίσους πρὸς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν, τὸν εἰσήγαγε καὶ εἰς τὸ ἱερόν, ἵνα βεβηλώσῃ αὐτό.

(²) Ὡς γνωστόν, ὁ ναὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ εἶχε τρεῖς αὐλὰς ἢ περιβόλους, χωριζομένους ἀπ' ἀλλήλων διὰ φραγμῶν καὶ συγκοινωνοῦντας μετ' ἀλλήλων διὰ πυλῶν. Ὁ ἐξωτερικὸς περίβολος, ὁ καὶ μεγαλείτερος, ἐκαλεῖτο ***Αὐλὴ τῶν Ἐθνῶν*** καὶ περιεστοιχίζετο γύρωθεν μὲ περιστύλια καὶ στοάς, ἐξ ὧν κυριωτέρα ἦτο ἡ λεγομένη «Στοὰ τοῦ Σολομῶντος» (Πράξ. γ'. 11). Εἰς τὴν αὐλὴν ταύτην ἠδύναντο καὶ οἱ Ἐθνικοὶ νὰ εἰσέλθωσιν. Ἡ δευτέρα ἢ ἐσωτέρα αὐλὴ ἐχωρίζετο διὰ φραγμοῦ καὶ πύλης, ἑκατέρωθεν τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν ἐπιγραφὴ Ἑλληνιστὶ καὶ Ρωμαϊστί, ἀπαγορεύουσα ἐπὶ ποινῇ θανάτου τὴν εἴσοδον εἰς πάντα μὴ Ἰσραηλίτην. Ἡ ἐσωτέρα αὕτη αὐλὴ πάλιν ὑποδιῃρεῖτο εἰς τρεῖς αὐλὰς—τὸν ***Γυναικωνίτην,*** πέραν τοῦ ὁποίου δὲν ἐπετρέπετο εἰς τὰς γυναῖκας νὰ εἰσχωρήσουν, τὴν ***Αὐλὴν τοῦ Ἰσραὴλ*** καὶ τελευταίαν, τὴν ***Αὐλὴν τῶν Ἱερέων,*** ὅπου ἦτο ὁ Ναός. Ἐπὶ τοῦ φραγμοῦ τοῦ χωρίζοντος τὴν Αὐλὴν τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς Αὐλῆς τῶν Ἱερέων εὑρίσκετο ἡ αἴθουσα Γαζίθ, ὅπου συνήρχετο τὸ ***Συνέδριον.*** Παρὰ δὲ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τῆς Αὐλῆς τῶν Ἐθνῶν ὑψοῦτο τὸ φρούριον ***Ἀντωνία,*** ἐν τῷ ὁποίῳ παρέμενε διαρκῶς Ρωμαϊκὴ φρουρὰ καὶ ἠδύνατο νὰ στρατωνισθῇ ὁλόκληρον τάγμα. Ἡ Ἀντωνία συνεκοινώνει μετὰ τῆς Αὐλῆς τῶν Ἐθνῶν διὰ κλίμακος («ἀναβαθμῶν»), δι' ἧς ἠδύνατο ἡ φρουρὰ νὰ κατέλθῃ ἀμέσως πρὸς καταστολὴν οἱασδήποτε ταραχῆς ἢ στάσεως, ἐξ ἐκείνων αἵτινες οὐχὶ σπανίως ἐλάμβανον χώραν ἐκεῖ. Καὶ ὡς ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ φρουρίου τούτου, οἱ Ρωμαῖοι σκοποὶ ἠδύναντο νὰ ἐπιβλέπουν ὁλόκληρον τὴν ἱερὰν περιοχὴν μέχρι τῶν θυρῶν τοῦ Ναοῦ. Συνήθως δὲ κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶται ἐτοποθετοῦντο εἰς τὰς στοὰς τῆς Αὐλῆς τῶν Ἐθνῶν, ἵνα ταχύτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον ἐπεμβαίνωσι πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως.

καὶ ποῖον τὸ ἔγκλημα αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ ὀχλοβοὴ ἦτο τοσαύτη, ὥστε ὁ Λυσίας, μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ περὶ τίνος ἐπρόκειτο καὶ φοβούμενος μήπως ὁ συλληφθεὶς φονευθῇ, ἂν καὶ εὑρισκόμενος εἰς χεῖρας τῆς ἐξουσίας, διέταξε νὰ ἀναβιβασθῇ εἰς τὸ φρούριον. Τόση ὅμως ἦτο ἡ «βία τοῦ ὄχλου», συμπιέζοντος τοὺς στρατιώτας καὶ ζητοῦντος διὰ βοῆς τὴν θανάτωσιν τοῦ Παύλου (1), ὥστε ἠναγκάσθησαν οἱ στρατιῶται νὰ τὸν βαστάσουν εἰς τὰς χεῖρας μέχρι τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος.

Τότε ὁ Ἀπόστολος, ὅστις φαίνεται διατηρήσας ὅλην του τὴν ψυχραιμίαν ἐν τῇ ὀχλαγωγίᾳ ταύτῃ, ἀπέτεινε τὸν λόγον Ἑλληνιστὶ πρὸς τὸν Λυσίαν: «Μοὶ ἐπιτρέπεται νὰ σοὶ εἴπω τι;» Ὁ χιλίαρχος, ἐκπλαγεὶς διότι τὸν ἤκουε νὰ ὁμιλῇ Ἑλληνιστί, τὸν ἠρώτησε: «Δὲν εἶσαι σὺ ὁ Αἰγύπτιος, ὅστις τελευταίως ἐξήγειρε τὸν λαὸν εἰς ἀποστασίαν καὶ ἐξήγαγεν εἰς τὴν ἔρημον 4000 ἄνδρας σικαρίους;» (2) Ἀφοῦ ὅμως ὁ Παῦλος τῷ ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἦτο Αἰγύπτιος, ἀλλ' Ἰουδαῖος ἐκ Ταρσοῦ (ἐξ οὗ καὶ ἡ Ἑλληνομάθειά του), καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν λαόν, ὁ Λυσίας συγκατένευσεν, ὁ δὲ Παῦλος, σταθεὶς ἐπὶ τῶν βαθμίδων, ὡμίλησεν Ἑβραϊστὶ πρὸς τὸ πλῆθος, ὅπερ ἀποτόμως ἔπαυσε νὰ θορυβῇ καὶ τὸν ἤκουσεν ἐν «σιωπῇ μεγάλῃ». Ὁ Ἀπόστολος, ἀφοῦ τοὺς προσηγόρευσεν ὡς «ἄνδρας ἀδελφοὺς καὶ πατέρας» (3), τοῖς ἐξήγησεν ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Ἰσραηλίτης, ἀνατεθραμμένος ἐν Ἱερουσαλήμ, μαθητὴς τοῦ Γαμαλιήλ, πεπαιδευμένος κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου καὶ ζηλωτὴς τοῦ Θεοῦ, «καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστὲ σήμερον». Καὶ τοῖς διηγήθη πῶς κατεδίωξε μέχρι θανάτου τοὺς Χριστιανούς, καὶ πῶς κατόπιν τῆς θαυματουργικῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς Δαμασκόν, ἔλαβε τὴν Θείαν ἐντολὴν νὰ κηρύξῃ τὸν Μεσσίαν Χριστὸν «εἰς ἔθνη μακράν».

Ἕως ἐδῶ τὸ πλῆθος ἤκουε τὸν Ἀπόστολον μετὰ προσοχῆς. Πιθανώτατα θὰ ἦσαν μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν του πολλοί, οἵτινες ἐγνώριζον ἐξ ἀκοῆς τὸν ἄλλοτε ζηλωτὴν Φαρισαῖον Σαῦλον καὶ ἠδύναντο νὰ πιστοποιήσουν τὴν ἀλήθειαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων.

Εὐθὺς ὅμως ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς πρὸς τὰ «ἔθνη» ἀποστολῆς του, ἐξέσπασε θυελλώδης ὀχλοβοή. Διὰ τοὺς ἀκραιφνεῖς Ἰουδαίους, ἡ ἰδέα ὅτι οἱ Ἐθνικοὶ καὶ ἀλλόφυλοι θὰ ἐγίνοντο συμμέτοχοι τῶν εὐλογιῶν τοῦ Ἰεχωβᾶ ὁμοῦ μετὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ἦτο τερατώδης καὶ βλάσφημος. Διὰ τοῦτο ἤρχισαν ἔτι ἀγριώτερον ἢ πρὶν νὰ κραυγάζουν πρὸς τὸν Ρωμαῖον χιλίαρχον: «Αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τοῦτον· διότι δὲν πρέπει νὰ ζῇ!» Καὶ τὰς κραυγάς των συνώδευον μὲ κινήσεις ἐξάλλους, τινάσσοντες τὰ ἱμάτιά των καὶ ρίπτοντες κονιορτὸν εἰς τὸν ἀέρα.

Τότε ὁ χιλίαρχος διέταξε νὰ ἀναβιβασθῇ ὁ Παῦλος εἰς τὸ φρούριον καὶ νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἀνάκρισιν διὰ μαστιγώσεως («μάστιξιν ἀνετάζεσθαι»). Καὶ ἤδη ὁ

(1) Ὅπως ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου διὰ τὸν Χριστόν, οὕτω καὶ τώρα ὁ λαὸς ἐκραύγαζε «Αἶρε αὐτόν!».

(2) Σικάριος, λέξις λατινικὴ σημαίνουσα κυριολεκτικῶς «μαχαιρᾶς, μαχαιροβγάλτης». Οἱ σικάριοι ἦσαν κακοποιοί, ἐξ ἐπαγγέλματος φονεῖς, δολοφόνοι.

(3) *Πατέρες* μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ἐλέγοντο οἱ πρεσβύτεροι καὶ πρόκριτοι τοῦ λαοῦ, ἤτοι οἱ Γραμματεῖς καὶ νομοδιδάσκαλοι καὶ τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου. Φαίνεται ὅτι ἦσαν οὐκ ὀλίγοι τοιοῦτοι εἰς τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, ὑποδαυλίζοντες τὸν φανατισμὸν τοῦ κοινοῦ ὄχλου.

Ἀπόστολος ἐπρόκειτο νὰ προσθέσῃ ἓν ἀκόμη πάθημα εἰς τὸν μακρὸν κατάλογον τῶν ὅσα εἶχεν ἤδη ὑποστῆ χάριν τοῦ Κυρίου αὐτοῦ (¹). Ἀλλ' ἡ ἑτοιμότης του τὸν ἔσωσε. Στραφεὶς πρὸς τὸν παριστάμενον Ρωμαῖον ἑκατόνταρχον, ὅστις ἐνετάλη νὰ ἐπιβλέψῃ τὴν μαστίγωσίν του, εἶπε: «Εἶναι ἆρά γε ἐπιτετραμμένον νὰ μαστιγώσητε ἄνθρωπον Ρωμαῖον καὶ μάλιστα ἀκατάκριτον» (χωρὶς νὰ δικασθῇ); Ἀκούσας ταῦτα ὁ ἑκατόνταρχος, ἐσταμάτησε τὰς ἑτοιμασίας τῆς μαστιγώσεως καὶ σπεύσας πρὸς τὸν χιλίαρχον ἀνέφερεν ὅτι ὁ Παῦλος ἦτο Ρωμαῖος πολίτης. Ὁ δὲ χιλίαρχος προσελθὼν ἠρώτησε τὸν Ἀπόστολον: «Λέγε μοι, Ρωμαῖος εἶσαι σύ; Ὁ δὲ εἶπε: «Ναί». Καὶ ἀπεκρίθη ὁ χιλίαρχος: «Ἐγὼ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπέκτησα τὴν πολιτογράφησίν μου.» Καὶ ὁ Παῦλος ἀπήντησεν: «Ἀλλ' ἐγὼ ἐγεννήθην Ρωμαῖος». Εὐθὺς λοιπὸν ἀπεχώρησαν οἱ μέλλοντες νὰ μαστιγώσουν αὐτόν. Καὶ ὁ χιλίαρχος ἀπεσύρθη ἐν ταραχῇ καὶ ἀμηχανίᾳ, διότι εἶχε δέσει Ρωμαῖον πολίτην μὲ ἁλύσεις «ἀκατάκριτον», δὲν ἤξευρε δὲ τώρα τί νὰ πράξῃ. (ἀκολουθεῖ)

ΑΥΤΟΠΕΠΟΙΘΗΣΙΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἐδημοσιεύθη τελευταίως εἰς τὴν «Ἀτλαντίδα» τῆς Ν. Ὑόρκης περισπούδαστον ἄρθρον τοῦ ἐν Σικάγῳ ἐγκατεστημένου Ἕλληνος ἰατροῦ κ. Σ. Μ. Σάλπα, ἀντικρούοντος ἕτερον ἄρθρον ἐν τῇ «Ἀτλαντίδι» τοῦ ἀρχιμανδρίτου Μυλωναδάκη, ἐπιγραφόμενον «Ἡ πίστις καὶ ἡ αὐτοπεποίθησις». Δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Μυλωναδάκη, συμπεραίνομεν ὅμως ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ ὡς ἄνω ἰατροῦ, ὅτι συνίστα τὴν ***αὐτοπεποίθησιν***, τὸ ***ἐγώ***, ὡς μέσον σωτηρίας. Δημοσιεύομεν κατωτέρω τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Σάλπα, ὡς ἓν ἀκόμη παράδειγμα τοῦ ὅτι ὁ ἐγκύπτων εἰς τὰς Ἱ. Γραφὰς λαϊκὸς πολλάκις κρίνει τὰ πνευματικὰ ζητήματα ὀρθότερον καὶ τοῦ μεμορφωμένου κληρικοῦ. Συνάμα δὲ συγχαίρομεν τὸν συγγραφέα (τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν προσωπικῶς), διότι συνέλαβε τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ἣν ὁλόκληροι Ἐκκλησίαι Χριστιανικαὶ παραγνωρίζουν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ δι' ἑαυτοῦ δὲν δύναται νὰ σωθῇ ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ μόνον διὰ τοῦ Χριστοῦ.

Καθὼς καὶ ἄλλοτε ἐγράψαμεν καὶ καθὼς ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Χάρβαρδ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας Οὐΐλλιαμ Τζαίημς εἶπεν, ἡ σπουδαιοτέρα ἀνακάλυψις, ἡ ὁποία ἔλαβεν χώραν εἰς τὸ πεδίον τῆς Ψυχολογίας, εἶναι ἡ ***ἀνακάλυψις τοῦ ὑποσυνειδητοῦ***. Ἐπέπρωτο δὲ τὸ ὑποσυνειδητὸν καὶ ἡ ἀνάλυσις αὐτοῦ νὰ διαταράξῃ τὸν ἐγκέφαλον καὶ νὰ πατάξῃ τὸν ἐγωϊσμὸν τῶν διανοουμένων ὁλοκλήρου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

Τὸ ὑποσυνειδητὸν εἶναι τὸ πλέον μυστηριῶδες καὶ τὸ πλέον δυσπρόσιτον μέρος τῆς ***προσωπικότητος*** τοῦ ἀνθρώπου, τῆς μεγάλης δὲ ταύτης ψυχολογικῆς ἀληθείας σπουδαῖον μὲν μέρος εἶναι ὅτι ***τὸ ὑποσυνειδητὸν δεσπόζει τοῦ ἀνθρώπου,*** τραγικὸν δὲ μέρος εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος διευθύνεται ὑπὸ τοῦ ὑποσυνειδητοῦ του ***χωρὶς κἂν νὰ τὸ γνωρίζῃ***!

Ὁ ἄνθρωπος κάμνει ὅ,τι θέλει, οὐχὶ διότι αὐτὸς τὸ θέλει, ἀλλὰ διότι τὸ

(¹) Β'. Κορινθ. ια'. 24,25: «Ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων πεντάκις ἔλαβον πληγὰς τεσσαράκοντα παρὰ μίαν, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθοβολήθην, τρὶς ἐναυάγησα, ἓν ἡμερονύκτιον ἐν τῷ βυθῷ διέμεινα» κτλ.

ὑποσυνειδητόν του τὸν κάμνει νὰ τὸ θέλῃ, χωρὶς αὐτὸς νὰ τὸ ἐννοῇ, καὶ οὕτω ἡ ἀναλυτικὴ ψυχολογία ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι κύριος οὐδὲ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ οἴκῳ!

Ἐννοεῖται ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ μέγα ***πλῆγμα κατὰ τῆς ὑπερηφανίας τοῦ ἀνθρώπου.*** Ἀλλ' ἡ ἀναλυτικὴ Ψυχολογία ἐρευνῶσα αὐστηρῶς καὶ ἀμειλίκτως καὶ μὲ ἀφάνταστον λεπτομέρειαν τὴν ψυχοσύστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ἔφερεν εἰς φῶς καὶ ἄλλας ψυχολογικὰς ἀληθείας, αἱ ὁποῖαι ὅμως εἰς τὸν ματαιόδοξον ἄνθρωπον ἐφάνησαν τόσον ἐξευτελιστικαὶ καὶ ἀποτρόπαιοι, ὥστε ἐκίνησαν μεγάλην πλὴν ματαίαν ἀγανάκτησιν. Ἰδοὺ μερικαὶ τῶν ἀληθειῶν τούτων.

Κάθε ἄνθρωπος ἔχει ἀποτυπωμένην εἰς τὸ ὑποσυνειδητὸν αὐτοῦ πᾶσαν ***τὴν πεῖραν τῆς παιδικῆς του ἡλικίας***, μὲ ὅλους τοὺς τότε φόβους, τρόμους, ἐλπίδας, ἀπελπισίας, ἐπιθυμίας καὶ ὄνειρα, ἐπὶ πλέον δὲ περιέχει καὶ τὴν πεῖραν τοῦ πρωτογενοῦς ἀνθρώπου. Κάθε παιδίον γεννώμενον εἰς τὸν κόσμον ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὑπνώττουσαν πᾶσαν ***τὴν πεῖραν τῆς φυλῆς.*** Ἓν μέρος τῆς προσωπικότητος του εἶναι ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τοῦ ἀγρίου ἀνθρώπου, ἡ πεῖρα τοῦ ὁποίου ἔχει ἀφήσει ἀνεξάλειπτα ἴχνη εἰς τὴν ψυχὴν παντὸς ἀνθρώπου.

Δηλαδὴ ἓν μέρος τοῦ «ἐγὼ» εἶναι ***ἄγριον, ἀπολίτιστον καὶ ἄνευ ἠθικῶν νόμων.***

Εἶναι τρομερόν, πλὴν ἀληθές, ὅτι ἐπροικίσθης μὲ ὡρισμένα πάθη, ὁρμάς κλίσεις καὶ τάσεις πολὺ πρὶν ἢ γεννηθῇς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον!

Ὁ διεθνοῦς φήμης νευρολόγος καὶ ψυχίατρος Βόρις Σίδις λέγει ὅτι «τὸ ὑποσυνειδητὸν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ***ἓν κτηνῶδες καὶ ἰδιοτελὲς ἐγώ,*** ἓν ἐγώ, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει οὔτε προσωπικότητα οὔτε αἴσθημα, καὶ οὔτε ἠθικοὺς νόμους ἀναγνωρίζει».

Τὸ παράδοξον δὲ εἶναι ὅτι ὅλαι αἱ κτηνώδεις καὶ ἀπαίσιαι ὁρμαί, τάσεις καὶ κλίσεις ἐξακολουθοῦν λειτουργοῦσαι ἐν τῷ ὑποσυνειδητῷ, διαρκὴς δέ, πλὴν μὴ αἰσθητή, ἐνέργεια καταβάλλεται, ἵνα μὴ ἀνέλθουν εἰς τὸ πεδίον τοῦ συνειδητοῦ. Ἐμφανίζονται ὅμως ὑπὸ ὡρισμένας περιστάσεις, ἄλλοτε μὲν μεταμορφωμέναι, ὥστε νὰ μὴ ἀναγνωρίζωνται, ἄλλοτε δὲ γυμναὶ καὶ ἀμετάβλητοι, ὁπότε καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος ἐκπλήττεται, πῶς τάχα συνέβη νὰ σκεφθῇ ἢ νὰ εἴπῃ ἢ νὰ πράξῃ τοιοῦτον πρᾶγμα;

Τὸ ὑποσυνειδητόν, λοιπόν, τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν καὶ ***μυστικὸν ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου,*** διότι οὔτε καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τὸ γνωρίζει, εἶναι ἓν κτῆνος ἄνευ ἠθικῶν νόμων, ὅπως λέγει ὁ δόκτωρ Σίδις.

Φυσικὰ μᾶς κακοφαίνεται νὰ ἀκούωμεν τοιοῦτον πρᾶγμα. Ἀλλὰ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν εὗρε τὸν ἑαυτόν του πολλάκις ***δοῦλον ἐσωτερικῶν ὁρμῶν***, αἱ ὁποῖαι δὲν γνωρίζει καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος πῶς ἐγείρονται ἐντός του;

Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ὑπὸ μυρίας μορφὰς παρουσιαζομένην ***ἰδιοτέλειαν;*** Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπήλλαξεν ἑαυτὸν ***τῆς ἀγάπης τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων;*** Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔκαμέ ποτε κάτι, ***διὰ τὸ ὁποῖον ᾐσχύνετο αὐτὸς ἑαυτόν;*** Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀποδίδει κάπως ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὸ ἰδικόν του

«ἐγώ»; Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπηλλάγη τῆς τοῦ σαρκίου ἀγάπης, τῆς ὁποίας διάφοροι μορφαὶ εἶναι ***ἡ ὑπερηφανία, ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλοχρηματία;***

Ἡ ἀναλυτικὴ Ψυχολογία ἀποδεικνύει μὲ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ὅτι ὅλαι αὐταί, καθὼς καὶ πολλαὶ ἄλλαι ὁρμαί, νοοτροπίαι, κλίσεις καὶ πάθη, προέρχονται ***ἀπὸ*** τὸ τρομερὸν και πανίσχυρον ***ὑποσυνειδητόν,*** τὸ ὁποῖον δεσπόζει τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν διευθύνει χωρὶς αὐτὸς νὰ τὸ γνωρίζῃ.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἥκιστα κολακευτική, πλὴν ἀποδεδειγμένη, εἰκὼν τοῦ ἑαυτοῦ μας, τὴν ὁποίαν μᾶς παρουσιάζει ἡ ἀναλυτικὴ Ψυχολογία.

Ἡ ἀναλυτικὴ Ψυχολογία, λοιπόν, μᾶς κατεβίβασε, τῷ ὄντι, εἰς τὰ ὑποχθόνια δώματα τοῦ Ἅδου, φαίνεται δὲ ὅτι κατόπιν μᾶς ηὐσπλαχνίσθη καὶ ἠθέλησε νὰ μᾶς ἐξαγάγῃ ἐκεῖθεν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη. Ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν πάσας τὰς τῇ ἐπιστήμῃ γνωστὰς δυνάμεις, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἐδοκίμασεν ἐπανειλημένως καὶ συστηματικῶς καὶ τὴν ***ὑποβολὴν*** καὶ τὴν ***αὐθυποβολὴν*** καὶ τὴν ***αὐτοπεποίθησιν,*** πλὴν ὅλα ταῦτα ***ἀπέτυχον οἰκτρῶς!*** Τὸ τρομερὸν ὑποσυνειδητὸν τοῦ ἀνθρώπου δεσπόζει καὶ θὰ δεσπόζῃ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ἐκ τούτων γίνεται εὐνόητον ὅτι οἱ κηρύττοντες ***τὸ δόγμα τῆς αὐτοπεποιθήσεως*** δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν των καθόλου τὰ τρομερὰ γεγονότα τῆς ἀναλυτικῆς Ψυχολογίας.

Ἐκ παραλλήλου ὅμως πρὸς τὴν ἀναλυτικὴν Ψυχολογίαν βαδίζει καὶ ἡ ***Βιολογία.*** Μία τῶν μεγάλων ἀληθειῶν, τὰς ὁποίας ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἐγκαθίδρυσε πέρα πάσης ἀμφιβολίας εἶναι ὁ τρομερὸς καὶ ἀδυσώπητος ***νόμος τῆς κληρονομικότητος.*** Καὶ ὁ βιολογικὸς οὗτος νόμος, ὢν ἄκαμπτος, ἐπικυρώνει ἀμετακλήτως τὰ ὑπὸ τῆς ἀναλυτικῆς Ψυχολογίας ἐρευνηθέντα καὶ ἀποδειχθέντα. Ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐκληρονομήσαμεν, ὄχι μόνον δὲν δυνάμεθα νὰ τὰ ἐξαλείψωμεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ***τὰ μεταβιβάζομεν καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους ἡμῶν!***

Δὲν ὑπάρχει καμμία ὑποβολὴ καὶ οὐδεμία αὐτοπεποίθησις, ἡ ὁποία νὰ δύναται νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν κληρονομίαν τοῦ αἵματος!

Τὸ δόγμα, λοιπόν, τῆς αὐτοπεποιθήσεως ἀπορρίπτεται ἀσυζητητὶ καὶ ὑπὸ τῆς Βιολογίας.

Καὶ τώρα ἂς ἔλθωμεν εἰς τὸν ***Χριστιανισμόν.***

Εἰς ὁλόκληρον τὴν Καινὴν Διαθήκην δὲν ὑπάρχει μία σελίς, ἡ ὁποία νὰ ἀναγράφῃ τὴν ***αὐτοπεποίθησιν.*** Εἰς ὅλα τὰ Εὐαγγέλια καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐπιστολὰς τῶν Ἀποστόλων δὲν ἀναφέρεται οὐδὲ ἅπαξ τὸ ὅτι δῆθεν πρέπει νὰ ἔχωμεν πίστιν εἰς τὸν ἑαυτόν μας.

Ἀπεναντίας ὁλόκληρος ὁ ἰδανικὸς σκοπὸς τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ***νὰ ἀποθάνῃ τὸ ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου,*** διὰ νὰ ἐγκαθιδρυθῇ ἐν αὐτῷ ***τὸ Ἐγὼ τοῦ Χριστοῦ.*** Ὁλόκληρος ὁ σκοπὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι νὰ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ εἴπῃ μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου τὸ ***«Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»,*** ὁπότε καὶ μόνον τότε θὰ ἐκπληρωθῇ ἡ αἴτησις «ἐλθέτω ἡ Βασιλεία Σου» καὶ θὰ πραγματοποιηθῇ τὸ «ἔσεται εἷς Ποιμήν, μία ποίμνη».

Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν ποτε νὰ γείνῃ τοῦτο, ὅταν κάθε ἄνθρωπος, παρὰ

πᾶσαν ἐπιστήμην, ἐξακολουθῇ νὰ ἔχῃ πεποίθησιν εἰς τὸ φύσει διεφθαρμένον ἐγώ του;

Καὶ Αὐτὸς Οὗτος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπε: «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» (Ἰωάν. ιε΄. 3).

Ὁ ἴδιος πάλιν εἶπεν: «Ἐὰν ὁ Υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε» (Ἰωάν. η΄. 35).

Καὶ ὁ ἴδιος ἐπίσης εἶπε: «Πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε» (Ἰωάν. ιδ΄. 1). Οὐδέποτε δὲ εἶπε νὰ πιστεύῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἑαυτόν του. Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ὁλόκληρος ἡ Καινὴ Διαθήκη βρίθει δειγμάτων τοῦ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ***εἶναι δοῦλος εἴς τι τρομερόν,*** τὸ ὁποῖον ἡ μὲν ἀναλυτικὴ Ψυχολογία ὀνομάζει ***ὑποσυνειδητὸν*** ἢ ***διεφθαρμένον ἐγώ,*** ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος καλεῖ αὐτὸ ***«Νόμον τῆς ἁμαρτίας»***.

Ὅπως ἡ ἀναλυτικὴ Ψυχολογία ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι δοῦλος ἑνὸς ***διεφθαρμένου ἐγώ,*** οὕτω καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «Βλέπω ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου». (Ρωμ ζ΄, 23). Ὅπως βλέπετε, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εὑρίσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι δοῦλος καὶ αἰχμάλωτος εἰς ἕνα τρομερὸν «νόμον τῆς ἁμαρτίας», συγχρόνως ὅμως ἔκαμε καὶ τὴν σπουδαίαν ἀνακάλυψιν ***ὅτι ὁ ἄνθρωπος, μόνος του, εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸν νόμον τοῦτον!*** Καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του κραυγάζει: «Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» (Ρωμ. ζ΄. 24).

Ἰδού, λοιπόν, ὅτι ὁ μέγας καὶ πολὺς Παῦλος, ὁ χάριτι Χριστοῦ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, πρὸ εἴκοσι περίπου αἰώνων περιέγραψε μὲ ἀκρίβειαν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μετὰ δύο περίπου χιλιάδας ἔτη ἐξηρεύνησε καὶ ἐπεκύρωσεν ἡ ἀναλυτικὴ Ψυχολογία.

Δικαιότατα λοιπὸν ἐρωτᾷ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Ποῖος θὰ μὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦτο τοῦ θανάτου, ἀπὸ τὸν τρομερὸν αὐτὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας, ἀπὸ τὸ διεφθαρμένον αὐτὸ ἐγὼ τῆς νεωτέρας Ψυχολογίας;»

Ἡ ἐπιστήμη εἰς αὐτὸ δὲν δύναται νὰ ἀπαντήσῃ. Οὔτε ἡ ἀναλυτικὴ Ψυχολογία, οὔτε ἡ Βιολογία γνωρίζουν δύναμιν, μέσον ἢ σύστημα, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ ἐν αὐτῷ «ἀχρεῖον ὄν».

Τί λοιπὸν ἀπαντᾷ ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος καὶ κάμνει τὴν τρομερὰν αὐτὴν ἐρώτησιν, τὴν ὁποίαν ἐρώτησιν μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὀφείλει νὰ κάμῃ πᾶς ἄνθρωπος, ὅταν εὐδοκήσῃ νὰ κάμῃ ἀνάλυσιν τοῦ ἑαυτοῦ του;

Μήπως λέγει νὰ ἔχωμεν πίστιν εἰς τὸν ἑαυτόν μας; Ὄχι, κάθε ἄλλο.

Μήπως μᾶς συμβουλεύει νὰ ἔχωμεν αὐτοπεποίθησιν; Κάθε ἄλλο, παρὰ αὐτό. Τί λέγει, λοιπόν; Ἰδού: «Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὁ ὁποῖος ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου» (Ρωμ. ζ΄. 25, η΄. 2).

Ἐκεῖ, λοιπόν, ἔνθα ἀπέτυχεν ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλοσοφία, ἐπέτυχεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ***ἡ μόνη ἐλπὶς ἡμῶν τῶν θνητῶν ἀνθρώπων.***

Βλέπετε, λοιπόν, ὅτι συμφώνως μὲ τὸν Χριστιανισμόν, τὴν ἀναλυτικὴν Ψυχολογίαν καὶ τὴν Βιολογίαν, τὸ ***δόγμα τῆς αὐτοπεποιθήσεως*** εἶναι ἁπλῶς ἀνοησία.

Διὰ νὰ καταφέρωμεν δὲ ἓν ἀκόμη τραῦμα, ἀπὸ Χριστιανικῆς ἀπόψεως, ἐναντίον τοῦ δόγματος τῆς αὐτοπεποιθήσεως, ἰδοὺ τί λέγει ἐπὶ λέξει ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος: «Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες· Σήμερον καὶ αὔριον πορευσόμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν καὶ ποιήσομεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα καὶ ἐμπορευσόμεθα καὶ κερδήσομεν· οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον· ποία γὰρ ἡ ζωὴ ἡμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη· ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς. Ἐὰν ὁ Κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσομεν καὶ ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. Νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν» (Ἰακ. δ΄. 13—16).

Σ. Μ. Σάλπας, *ἰατρός.*

ΝΕΩΤΕΡΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΝ ΝΙΝΕΥΗ

Αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι συνεχίζονται εἰς τὴν Μεσοποταμίαν. Μετὰ τὴν Οὒρ τῆς Χαλδαίας, ἡ Νινευὴ τῆς Ἀσσυρίας ἀποκαλύπτει ἓν πρὸς ἓν τὰ μυστικά της. Ἡ τελευταία περίοδος τῶν ἐν Νινευῇ ἀνασκαφῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἀποστολῆς τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ἀπέβη πολὺ ἐνδιαφέρουσα, ὡς σαφηνίζουσα διάφορα στάδια τῆς ἀναπτύξεως τοῦ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀσσυρίας, ὡς ἐπιτρέπουσα τὴν ταξινόμησιν τοῦ προϊστορικοῦ ὑλικοῦ τῆς Νινευῆ καὶ ὡς προσθέσασα τρία ἀκόμη ἄρτια δείγματα τῆς αἰνιγματώδους γραπτῆς γλώσσης τοῦ παναρχαίου λαοῦ τῶν Χετταίων, τῆς ὁποίας ἡ κλεὶς μένει εἰσέτι ἀνεύρετος.

Χαλδαία, Βαβυλωνία, Ἀσσυρία, Μεσοποταμία — ἰδού, ὀνόματα ἐναλλασσόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ εὐκόλως συγχεόμενα ὑπὸ τῶν μὴ εἰδημόνων, οἵτινες παρακολουθοῦν τὴν ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογίας νεωτέραν διαλεύκανσιν τῆς ἱστορίας τοῦ ἀρχαίου κόσμου τῆς Δυτικῆς Ἀσίας, μάλιστα δὲ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, τῆς ὁποίας αἱ ἀρχαιότεραι ἀξιόπιστοι πληροφορίαι παρέχονται ὑπὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· καὶ ταύτης τὴν ἀκρίβειαν ἐπιβεβαιοῦν αἱ νεώτεραι ἀνασκαφαί.

Γεωγραφικῶς, ἐθνολογικῶς καὶ ἱστορικῶς ἡ μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων ποταμῶν τῆς Δυτικῆς Ἀσίας — τοῦ Τίγρητος καὶ τοῦ Εὐφράτου — περιλαμβανομένη ἔκτασις ἀπετέλει μίαν χώραν, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς κοινὴν εἶχον τὴν καταγωγήν, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν γλῶσσαν, μάλιστα δὲ τὴν σφηνοειδῆ ταύτης γραφήν.

Μεταξὺ ὅμως τῶν δύο διαιρέσεων τῆς ἐκτάσεως ταύτης ριζικαί τινες διαφοραὶ τοπογραφικαὶ καὶ φυσικαὶ ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ ἑκατέρου.

Τὸ βόρειον τμῆμα, ἡ κυρίως ***Ἀσσυρία*** (διότι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη σὺν τῷ χρόνῳ καὶ εἰς ἄλλας περιφερείας, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὸ τὸ γεῖτον κράτος) ἦτο χώρα ὀρεινὴ καὶ χέρσος ἢ ἀραιῶς δασωμένη, καὶ γλισχρότερα παρέχουσα τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς, οἵτινες ἦσαν ἀρειμάνιοι καὶ πολεμοχαρεῖς, πολλάκις μνημονευόμενοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γειτόνων λαῶν τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς Αἰγύπτου. Οἱ δὲ περιφανεῖς αὐτῆς μονάρχαι

ἦσαν καὶ κατοικητά, τῶν ὁποίων ἡ σειρὰ διετείνετο ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν Ἰνδιῶν μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Μεσογείου Θαλάσσης.

Τὸ μεσημβρινὸν τμῆμα, ἡ **Βαβυλωνία**, ἡ καὶ κυρίως «Χαλδαία», κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν αὐτῆς ὀνομασίαν, ἦτο χώρα πεδινή, εὔφορος, πλουσίως ἀρδευομένη διὰ δικτύου διωρύγων, αἵτινες διεχώριζον οὐ μόνον τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ καὶ τὴν κοινὴν κοίτην τοῦ Εὐφράτου καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ. Ὡς δ' ἐκ τῆς εὐφορίας ταύτης παρεῖχε ἄνετον τὴν συντήρησιν καὶ τὴν εὐζωΐαν ἀνέσεως εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῆς, οὕτως ὥστε οἱ Βαβυλώνιοι, ἀπηλλαγμένοι τῆς ἀνάγκης σκληρᾶς ἐργασίας, ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ καλλιεργήσωσι τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας, τὰ γράμματα, πλεῖστα δὲ τὸ ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον διεξῆγον μετὰ τοῦ ἔξω κόσμου διὰ θαλάσσης καθόσον ἡ Βαβυλωνία κατὰ τοὺς μεμακρυσμένους ἐκείνους αἰῶνας ἐξετείνετο μέχρι τοῦ Περσικοῦ Κόλπου. Ὡς ἐξ ὅλων τῶν συνθηκῶν τούτων ἡ Βαβυλωνία ἀνέπτυξε πρωΐμως λαμπρὸν πολιτισμόν. Οἱ Χαλδαῖοι «μάγοι», ἢ ἀστρολόγοι, ἦσαν ἐν ταὐτῷ καὶ ἀστρονόμοι ἐπιστήμονες. Ἑκάστη Βαβυλωνιακὴ πόλις εἶχε καὶ τὸ ἀστρονομικὸν αὐτῆς παρατηρητήριον, μεταξὺ δὲ ὅλων τούτων τὸ βασιλικὸν ἀστεροσκοπεῖον τῆς Οὒρ διεφημίζετο διὰ τὴν τελειότητα αὐτοῦ. Τὸ ἐν Οὒρ «πανεπιστήμιον» ἦτο πρῶτον ἀκαδημαϊκὸν κέντρον, ἐκ δὲ τῶν ἐσχάτως ἐκεῖ γενομένων ἐρευνῶν προκύπτει ὅτι παρεῖχε μοναδικὰς εὐκολίας πρὸς τοὺς ὀλιγώτερον εὐπόρους μεταξὺ τῶν φοιτώντων εἰς αὐτὸ σπουδαστῶν. Καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Βαβυλωνίας εἶχον σχολὰς ἀκαδημαϊκάς· τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ἐρὲχ καὶ τὸ τῆς Βορσίππης προσείλκυον μαθητὰς ἐξ ὅλης τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς μέχρι τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἑκάστη σημαίνουσα πόλις τῆς Βαβυλωνίας εἶχε δημοσίαν βιβλιοθήκην. Ἡ ὑπὸ τοῦ μεγάλου νομοθέτου Χαμουραμπῆ ἱδρυθεῖσα ἐν Οὒρ βιβλιοθήκη ἦτο μοναδικὴ ὡς πρὸς τὴν ποικιλίαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ὕλης καὶ τὴν θαυμασίαν ταξινόμησιν τῶν βιβλίων, ὡς ἀπεκάλυψαν αἱ νεώτεραι ἐπιτόπιοι ἀνασκαφαί. Ἡ Βαβυλωνιακὴ φιλολογία ἀνεπτύχθη πρωΐμως κατ' ἐποχὴν ὅποτε ἡ τῶν Ἀσσυρίων περιωρίζετο εἰς ἐπιγραφὰς καὶ μεταφράσεις. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν, ἡ φιλικὴ διαφορά, ἥτις παρατηρεῖται μεταξὺ τῆς Βαβυλωνίας καὶ τῆς Ἀσσυρίας πρὶν ἡ αὕτη ἀφομοιωθῇ με τὸν Βαβυλωνιακὸν πολιτισμόν, πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς συνθήκας ἀντιθέτους, αἵτινες καθώρισαν τὴν κατεύθυνσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς διακοσμητικῆς εἰς ἑκατέραν τῶν δύο χωρῶν. Αἱ δὲ συνθῆκαι αὗται ἦσαν ἀφ' ἑνὸς μὲν **ἡ οἰκοδομήσιμος ὕλη**, ἀφ' ἑτέρου **τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα** τῶν δύο λαῶν.

Ἡ Ἀσσυρία, ὡς ἐλέχθη, ἦτο χώρα ὀρεινή, ἐπομένως διέθετε ἄφθονον λίθον ὡς ὑλικὸν οἰκοδομῆς, ἐξ οὗ καὶ ἡ σχεδὸν ἀποκλειστικὴ αὐτοῦ χρῆσις εἰς τὰ κυριώτερα ἀποκαλυφθέντα Ἀσσυριακὰ κτίρια. Ἀντιθέτως ἡ Βαβυλωνία, ἐπειδὴ ἦτο παντελῶς ἐστερημένη λίθου ἢ ἠναγκασμένη νὰ φέρῃ τοῦτον ἔξωθεν, ὡς μόνον ὑλικὸν ἴδιον οἰκοδομῶν εἶχε τὰς ἐκ πηλοῦ πλίνθους (τούβλα), διὰ τῶν ὁποίων ἐκτίζοντο τὰ πανμεγέθη δημόσια κτίρια, τὰ ὁποῖα ἀπεκαλύφθησαν διὰ τῶν ἀνασκαφῶν. Ἡ δὲ διακόσμησις ὅλως ἐσωτερική, συνετελεῖτο διὰ τῆς χρήσεως κεράμων ἐστιλβωμένων, πολυχρώμων καὶ ἐπιχρύσων, ἢ διὰ πλακῶν ἐξ ἀλαβάστρου ἢ τινος ἐκ τῶν εὐγενεστέρων μετάλλων. Οὕτω διὰ τῆς πολυτελείας καὶ λαμπρο-

ιητος τῶν τοιούτων συνδυασμῶν, ἀνεπληροῦτο ἡ ἔλλειψις τοῦ λίθου, ὅστις προσέδιδε τραχεῖαν μεγαλοπρέπειαν εἰς τὴν Ἀσσυριακὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν τελειότητα τῆς δι' ἀναγλύφων διακοσμητικῆς τῶν Ἀσσυριακῶν μνημείων. Αἱ ὑπὸ τοῦ Λαϋάρδου ἐνεργηθεῖσαι ἀνασκαφαὶ τοῦ 1845—1847, διὰ τῶν ὁποίων καθωρίσθη ἡ τοποθεσία τῆς ἐξαφανισθείσης Νινευῆ, ἀπεκάλυψαν τὰ σήμερον ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ ἐκτεθειμένα ἀριστουργήματα τῆς Ἀσσυριακῆς γλυπτικῆς τέχνης, τῶν ὁποίων ἡ τολμηρὰ σύνθεσις καὶ ἡ ἀνεπίληπτος τεχνοτροπία μαρτυροῦν τὴν ρωμαλέαν ἰδιοφυΐαν τῆς Ἀσσυριακῆς φυλῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπέδρασε καὶ τὸ φυσικὸν περιβάλλον, ὡς τοῦτο συμβαίνει παντοῦ κατὰ γενικὸν κανόνα. Ἡ ὀρεινὴ Ἀσσυρία ἀνέπτυξε τὴν **γλυπτικήν,** ἡ πεδινὴ Βαβυλωνία τὴν **τέχνην τοῦ χρώματος.**

Ἡ ἑτέρα τῶν συνθηκῶν, τῆς ὁποίας τὴν ἐπίδρασιν μαρτυροῦν τὰ ἔργα τῶν δύο χωρῶν, εἶναι ἡ τῆς **θρησκευτικῆς νοοτροπίας** ἑκατέρου τῶν λαῶν. Εἶχον κοινὴν θρησκείαν—ὁλόκληρον τὸν Ὄλυμπον τῶν Χαλδαϊκῶν θεοτήτων—ἰδιάζουσαν δὲ λατρείαν καὶ σεβασμὸν ἔτρεφον πρὸς τὴν θεὰν **Ἰστάρ,** τῆς ὁποίας τὸ ἀρχαιότερον ὄνομα **Νινὰ** ἐδόθη εἰς τὴν Νινευῆ (Νῖνος, ἐξ οὗ καὶ Νινούα), τῆς ὁποίας ἡ θεὰ ἦτο καὶ πολιοῦχος. Ἀλλ' οἱ μὲν Βαβυλώνιοι ἦσαν οὐσιωδῶς θρησκευόμενος λαός· ἡ θρησκεία ἐνεφανίζετο εἰς ὅλας τὰς σχέσεις τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς των ζωῆς, ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἐν Οὒρ ἔρευναι. Τὰ μέγιστα τῶν δημοσίων κτιρίων τῆς Βαβυλωνίας ἦσαν ναοί. Τοὐναντίον μεταξὺ τῶν Ἀσσυρίων ὁ ναὸς ἦτο παράρτημα τοῦ βασιλικοῦ ἀνακτόρου, εἰς δὲ τὸ πρόσωπον τοῦ μονάρχου συνεκεντροῦτο καὶ ἡ ἀνωτάτη θρησκευτικὴ ἐξουσία.

Πάντως οἱ Βαβυλώνιοι ἀνέπτυξαν πολιτισμὸν πρωϊμώτερον τοῦ τῶν Ἀσσυρίων. Ἡ Βαβυλωνικὴ φιλολογία ἦτο προωδευμένη καὶ ἀνθηρά, ὅτε ἡ τῆς Ἀσσυρίας περιωρίζετο εἰς μεταφράσεις Βαβυλωνικῶν συγγραμμάτων. Ἐν τούτοις καὶ οἱ Ἀσσύριοι εἶχον ὕμνους μεγαλοπρεπεῖς, τινὲς τῶν ὁποίων κατὰ τὴν ἔκφρασιν καὶ τὸ πνεῦμα ὁμοιάζουν μὲ τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβίδ. Εὐθὺς ὅμως ὡς ἐδόθη ἡ ἡ πρώτη πρὸς τὴν φιλολογίαν ὤθησις, οἱ λόγιοι τῆς Ἀσσυρίας ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἔκδοσιν βιβλίων διδακτικῶν—λεξικῶν, συλλογῶν συνωνύμων Σημιτικῶν λέξεων, γραμματικῶν, συντακτικῶν κτλ., διὰ τῶν ὁποίων ἔργων ἔθεσαν στερεὰς βάσεις διὰ **πρωτότυπον πνευματικὴν ἐργασίαν.**

Ἂν καὶ μεταγενέστερος τοῦ Βαβυλωνικοῦ, ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἀσσυρίας ἀνεπτύχθη ραγδαίως καὶ πλουσίως ὑπὸ τοὺς κατὰ καιροὺς μεγάλους αὐτῆς μονάρχας. Ἡ ἀστρονομία ἔλαβε νέαν ἀνάπτυξιν, μολονότι οἱ ἀστρονόμοι τῆς Ἀσσυρίας οὐδέποτε ἀπέκτησαν τὴν παγκοσμίαν φήμην τῶν Χαλδαίων «μάγων».

Ἡ αὐτόχθων φιλολογία τῆς Ἀσσυρίας ἦτο πενιχρὰ παραβαλλομένη πρὸς τὴν τῆς Βαβυλωνίας, ἥτις ἦτο γονιμωτάτη εἰς πάντα κλάδον. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ κραταιοῦ μονάρχου Ἀσσοὺρ-μπανὶ-πὰλ (τοῦ Σαρδαναπάλου τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων) ἐγένετο ἡ πρώτη συστηματικὴ προσπάθεια νὰ ἀναδείξῃ ἡ Ἀσσυρία φιλολογίαν ἀνάλογον. Τὰ πρῶτα Ἀσσυριακὰ πρωτότυπα συγγράμματα ἦσαν ἔργα τῶν λογίων ἀνδρῶν τῆς χώρας εἰς γλῶσσαν Ἀσσυριακήν, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὴν νεκρὰν γλῶσσαν τῶν προγόνων Ἀκάδων, μετὰ λεξικῶν καὶ συλλογῶν συνωνύμων

Σημιτικῶν λέξεων. Εἰς τὰ λεξικὰ ταῦτα καὶ τὰς γραμματικὰς καὶ τὰ συντακτικά, ἅτινα τότε ἐπληθύνθησαν, εὑρίσκομεν σήμερον τὰς ἀρχὰς τῆς νεωτέρας συγκριτικῆς φιλολογίας. Μὲ τὴν νέαν ταύτην ὤθησιν, ἣν ἔλαβεν ἡ φιλολογία, ἱδρύθησαν καὶ ἐν Ἀσσυρίᾳ αἱ μεγάλαι βασιλικαὶ βιβλιοθῆκαι τῆς Χαλάχ, τῆς Νινευῆ καὶ τῆς Ἀσσοὺρ καὶ ἄλλαι εἰς ἄλλας πόλεις. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀσσοὺρ-μπανιπὰλ ἱδρυθεῖσα βιβλιοθήκη ὑπερέβαινε κατὰ τὴν πληθύν, τὴν ἐκλογήν, τὴν ποικιλίαν τῶν βιβλίων καὶ τὴν ἐντέλειαν τῆς ταξινομήσεως, πάσας τὰς ἄλλας τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων κατακτήσεών της ἡ Ἀσσυρία κατέστη ἡ κοσμοκράτειρα δύναμις τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς, ἡ δὲ Βαβυλωνία ὑπέστη ἀνάλογον μείωσιν πολιτικήν. Ταῦτα πάντα μνημονεύονται ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἱστορικῶν συγγραφέων, οἵτινες τὰ παρέλαβον ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων, ἀναμεμιγμένα καὶ μὲ παραδόσεις τοπικάς. Ἡ ἀρχαιοτάτη ὅμως ἱστορία τοῦ ἀρχαίου τούτου κόσμου καὶ μόνη ἱστορία τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς εἶναι ἡ ***Ἁγία Γραφή,*** ἡ ὁποία ὑπέστη τόσην χλεύην ἐκ μέρους τῶν σοφῶν τῆς λεγομένης «Ἀνωτέρας Κριτικῆς».

Τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἱστορικῶν πληροφοριῶν τῆς Γραφῆς πιστοποιεῖ σήμερον ἡ ἀρχαιολογία, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀψευδοῦς μαρτυρίας τῶν ἀνασκαφῶν. Τὰ εἰς τὴν Π. Διαθήκην ὀνόματα πόλεων καὶ τόπων, βασιλέων καὶ πολέμων, ἅτινα ἡ «Ἀνωτέρα Κριτικὴ» εἶχε χαρακτηρίσει ὡς «μύθους», ἐμφανίζονται σήμερον ὑπὸ τὴν ἀρχαιολογικὴν σκαπάνην πραγματικαί· καὶ ἀποκαλύπτεται πολιτισμὸς πολὺ ἀνεπτυγμένος εἰς τὴν Χαλδαίαν καὶ τὴν Ἀσσυρίαν εἰς ἐποχήν, τὴν ὁποίαν ἐχαρακτήριζον ἄλλοτε οἱ «Κριτικοὶ» ὡς ἐποχὴν ἀγραμματοσύνης! Διὰ νὰ ἀναφέρωμεν ἓν παράδειγμα ἐκ πολλῶν, ἡ εἰς τὸ 14ον κεφ. τῆς Γενέσεως ἱστορουμένη ἐκστρατεία τῶν πέντε βασιλέων τῆς Χαλδαίας καὶ τοῦ Ἐλὰμ κατὰ τῶν τεσσάρων βασιλέων τῆς Παλαιστίνης ἐθεωρήθη ἄλλοτε ὡς μῦθος ὑπὸ διαφόρων λογίων, διὰ τὴν ἔλλειψιν, ὡς ἔλεγον, πολιτικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο τούτων περιφερειῶν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἰδίως διότι τοιοῦτος πόλεμος προϋποθέτει ὅτι ἡ Παλαιστίνη ἦτο τότε ὑποτελὴς (πρᾶγμα ἱστορικῶς ἀστήρικτον) εἰς τὸν Ἐλαμίτην μονάρχην Χοδολογόμορ. Ἐξ ἐπιγραφῆς ὅμως ἀνακαλυφθείσης εἰς τὰς ἐν Νινευῆ τελευταίας ἀνασκαφὰς διαπιστοῦται ἡ ἀκρίβεια τῆς Γραφικῆς ἀφηγήσεως τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Χοδολογόμορ (Chedolaomer). Ἡ ἐπιβεβαίωσις δὲ αὕτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι μόνον μία μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, αἵτινες πολλαπλασιάζονται μὲ τὴν πρόοδον τῶν ἀνασκαφῶν.

Οἱ συχνοὶ πόλεμοι, τόσον οἱ ἀμυντικοὶ ὅσον καὶ οἱ κατακτητικοὶ τοιοῦτοι, ἐπιβάλλοντες τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τῆς φήμης τῶν Ἀσσυριακῶν ὅπλων καὶ τῆς ἀκμαιότητος τοῦ στρατοῦ, ἐν τέλει ἀπεστράγγισαν τὰ κρατικὰ ταμεῖα καὶ τὸ καλλίτερον αἷμα τοῦ ἔθνους. Εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς λαμπρότητός της ἔφθασεν ἡ Ἀσσυρία ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀσσοὺρ-μπανὶ-παλ (ἢ Σαρδαναπάλου), καὶ ἤρχισε τότε ἡ παρακμὴ αὐτῆς. Μετὰ διαφόρους περιπετείας κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων καὶ τῶν Μήδων περὶ τὸ 625 π. Χρ., ἔκτοτε δὲ περιέπεσεν εἰς ἀφάνειαν, ἐνῷ ἡ Βαβυλὼν ἀνέλαβε πάλιν τὴν προτέραν της ἔνδοξον θέσιν μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς.

Αἰῶνες παρῆλθον. Αἱ κατὰ τῆς Ἀσσυρίας προφητεῖαι ἐπληρώθησαν [1]. Ἡ Νινευὴ ἐξηφανίσθη ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ αὐτὴ ἡ τοποθεσία της διημφισβητεῖτο. Αἱ κατὰ τὸν Μεσαίωνα Μωαμεθανικαὶ παραδόσεις ἐβασίζοντο εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑβραίων, ὡς λ. χ. ἡ περὶ τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ, τοῦ ὁποίου τὸν ὑποτιθέμενον τάφον ὑπὸ τὸν ὀγκώδη τεχνητὸν γήλοφον τοῦ Γιουνοῦς θεωροῦν ὡς ἱερὸν μέχρι σήμερον οἱ Ἄραβες.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος διάφοροι προσπάθειαι ἐγένοντο ὑπὸ ἀρχαιολόγων πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς Νινευῆ. Ἀλλ' ἡ πρώτη συστηματικὴ ἔρευνα ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου ἀρχαιολόγου καὶ διπλωμάτου Λαϋάρδου κατὰ τὰ ἔτη 1845—1847 εἰς τὸν μέγαν λόφον Κουγιουντζὶκ πλησίον τῆς Μοσούλ, ὅπου ἀνεκάλυψε τὰ ἀνάκτορα τῶν δύο μεγαλειτέρων βασιλέων τῆς Ἀσσυρίας—τοῦ Σενναχερὶμ καὶ τοῦ Ἀσσοὺρ-μπανὶ-πὰλ—καὶ ἔφερεν εἰς τὸ φῶς τὰ λείψανα ἑνὸς ἀρχαιοτάτου καὶ ἐπιβλητικοῦ πολιτισμοῦ. Τὰ κοσμοῦντα τὰ κτίρια ταῦτα ἀνάγλυφα, μετ' ἄλλων κειμηλίων τῆς τέχνης καὶ ἐπιγραφῶν μεγίστης σπουδαιότητος διὰ τὴν ἱστορίαν, ἀπεστάλησαν εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον, ἀποτελέσαντα πολύτιμον συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἰδίως δὲ τῆς Ἀσσυρίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Νινευῆ.

Βαβυλώνιοι καὶ Ἀσσύριοι εἶχον ὄχι μόνον κοινὴν τὴν θρησκείαν, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ κοινὴν τὴν καταγωγήν, προελθόντες ἐκ τῆς περιφερείας τῆς κειμένης νοτιοδυτικῶς τῆς Κασπίας Θαλάσσης, ὁπόθεν ἐξώρμησαν μετὰ τὸν Κατακλυσμὸν αἱ φυλαὶ τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας. Ἐν τούτοις ἱδρυτὴς τῆς Νινευῆ ἦτο Βαβυλώνιος, κατελθὼν ἐκ τῆς γῆς Σεναάρ, ἔνθα ἠγέρθη ὁ Πύργος τῆς Βαβὲλ κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν. «Ἐκ τῆς γῆς Σενααρ ἐξῆλθεν ὁ Ἀσσοὺρ καὶ ᾠκοδόμησε τὴν Νινευῆ καὶ τὴν πόλιν Ρεχοβὰθ καὶ τὴν πόλιν Χαλὰχ καὶ τὴν Ρεσὲν μεταξὺ τῆς Νινευῆ καὶ τῆς Χαλάχ. Αὕτη ἐστὶν ἡ πόλις ἡ μεγάλη» (Γένεσις ι', 11, 12). Ἡ μνεία αὕτη εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη, τὴν ὁποίαν ἔχομεν, ἐπιβεβαιοῦται δὲ καὶ ὑπὸ τῶν μνημείων τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐν Χαλάχ, ἥτις ἦτο πόλις ἔχουσα ναὸν τελειοτάτου ρυθμοῦ, δημοσίαν βιβλιοθήκην καὶ ἄλλα τεκμήρια πολιτισμοῦ προηγμένου, ἦτο δὲ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀσσοὺρ ὑποκαταστήσασα τὴν παλαιοτέραν πρωτεύουσαν τῆς Ἀσσυρίας Ἀσσούρ. Τὸ ἀνωτέρω κεφάλαιον τῆς Γενέσεως μνημονεύει καὶ τὸν ἐποικισμὸν τῆς Βαβυλωνίας ὑπὸ τοῦ Νεβρώδ, υἱοῦ τοῦ Χάμ, υἱοῦ τοῦ Νῶε (Γένεσις ι' 1—10). Τὸ ὄνομα Νεβρὼδ διασώζεται εἰς τὴν Ἀραβικὴν μετονομασίαν διαφόρων τόπων, ἰδίως τοῦ γηλόφου Νιμρούδ, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἀνεκαλύφθη ἡ Χαλάχ.

Τὰ εὑρήματα τῶν τελευταίων ἐν Νινευῇ ἀνασκαφῶν τῆς Ἀποστολῆς τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ρίπτουν πολὺ φῶς ἐπὶ τῶν διαφόρων περιόδων τοῦ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀσσυρίας. Ἐξωρύχθη φρέαρ ἢ λάκκος βάθους 90

[1] Αἱ κατὰ τῆς Ἀσσυρίας καὶ τῆς Νινευῆ προφητεῖαι εὑρίσκονται εἰς τὰ κάτωθι χωρία τῆς Π. Διαθήκης:

Ἡσαΐου, ι', 12, 15, πραγματοποιηθεῖσα περὶ τὸ 625 π. Χρ.
Ναούμ, α'—γ' » » » 645 π. Χρ.
Σωφονίου, β' 13—15 » » » 630 π. Χρ. (πρβλ. Ἀριθ. κδ'—24).

ποδῶν ἢ 30 μέτρων, ὅστις ἔφθασε κάτω εἰς τὸ παρθένον ἔδαφος. Ἐκ τοῦ λάκκου τούτου ἐξηρευνήθη ἐπιμελῶς ὅλον τὸ ἐξαγόμενον χῶμα, εἰς καλάθους ἀνασυρόμενον πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἡ δὲ μελέτη τούτου ἀπέδειξεν ὅτι ὁ προϊστορικὸς πολιτισμὸς τῆς Νινευῆ ἀποτελεῖται ἀπὸ διαφόρους περιόδους, αἵτινες ἐκ τῆς ἐπιφανείας πρὸς τὸ βάθος εἶναι κατὰ στρώματα αἱ ἑξῆς:

1) Εἰς βάθος 4 ποδῶν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, ἡ ***Μεσαιωνικὴ*** ἢ Μωαμεθανικὴ περίοδος, χρονολογουμένη περὶ τὸ ἔτος 1200 μετὰ Χριστόν.

2) Εἰς βάθος 18 ποδῶν ἡ ***Ἀσσυριακή,*** περίπου 1200 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

3) Εἰς βάθος 26 ποδῶν, ἡ ***5η προϊστορικὴ ἐποχή,*** ὑπολογιζομένη περὶ τὸ 3000 πρὸ Χριστοῦ, τῆς ὁποίας τὰ χώματα ἀπέδωκαν δείγματα κεραμοποιΐας καὶ πολυχρώμου ἀγγειοπλαστικῆς, μαρτυροῦντα τὴν χρῆσιν τοῦ τροχοῦ. Ταῦτα εἶναι σύγχρονα τῶν ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῆς Οὖρ εὑρεθέντων.

4) Εἰς βάθος 42 ποδῶν, ἡ ***4η προϊστορικὴ ἐποχή,*** ἥτις ἀπέδωκεν ὡραιότατα δείγματα ἀγγειοπλαστικῆς, συγχρόνου τῶν τῆς Ἐρέχ. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εἰσήχθη εἰς τὴν Νινευῆ ἡ χρῆσις τοῦ τροχοῦ τοῦ κεραμέως.

5) Ἡ ***3η προϊστορικὴ ἐποχή,*** ὑπολογιζομένη περὶ τὸ 4000 πρὸ Χριστοῦ. Δείγματα χειροποιήτου ἀγγειοπλαστικῆς. Νεκρώσιμα δοχεῖα περιέχοντα σκελετοὺς βρεφῶν, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῆς Οὖρ. Πρώτη ἐμφάνισις μετάλλων ἐν Νινευῆ. Ἐργαλεῖα χάλκινα. Δρέπανα ἐξ ἀργίλλου. Πρῶτα δείγματα σφραγίδων ἐγγλύφων.

6) Ἓν ***μεσοδιάστημα,*** μαρτυροῦν πλήμμυραν ὑδάτων καὶ καθίζησιν. Εἰς αὐτὸ εὑρέθησαν μόνον εὐτελῆ συντρίμματα.

7) Ἡ ***2α προϊστορικὴ ἐποχή,*** πιθανῶς προγενεστέρα τοῦ ἔτους 4500 πρὸ Χριστοῦ. Ἐποχὴ κεραμοποιΐας καὶ ἀγγειοπλαστικῆς λαμπρᾶς, πολυχρώμου, γεωμετρικῶν σχεδίων διακοσμήσεως, ἐρυθρῶν καὶ μελανῶν, ἐπὶ ἐδάφους ὠχροῦ, ἐστιλβωμένων. Μάχαιραι καὶ ἐργαλεῖα λίθινα.

8) Ἡ ***1η προϊστορικὴ ἐποχή.*** Ἀγγεῖα χονδροειδῆ. Ἄνευ διακοσμήσεως ἢ δι' ἐντομῶν μόνον κοσμημένα.

9) ***Παρθένον ἔδαφος.*** Ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὑρέθησαν δείγματα χονδροειδῆ τῆς τέχνης τῶν πρώτων οἰκιστῶν τῆς Νινευῆ, ἀναγόμενα περίπου εἰς τὸ ἔτος 5000 πρὸ Χριστοῦ.

Τινὰ τῶν ἀνευρεθέντων ἀγγείων φωτογραφηθέντα ἐδημοσιεύθησαν. Εἶναι τελειότατα δείγματα προηγμένης τέχνης. Ἐπίσης ἐφωτογραφήθησαν καὶ δύο πρισματοειδεῖς κύλινδροι ἐκ πηλοῦ, φέροντες ἐγκεχαραγμένους τοὺς χαρακτῆρας τῆς γραφῆς τῶν Χετταίων, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀκόμη αἴνιγμα διὰ τοὺς ἀρχαιολόγους. Οἱ κύλινδροι οὗτοι ἐλπίζεται ὅτι θὰ συμβάλουν μεγάλως εἰς τὴν ἔρευναν τῆς γλώσσης τοῦ παναρχαίου ἐκείνου λαοῦ. Ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν εὑρεθῇ μία δίγλωσσος ἐπιγραφὴ (ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς γλῶσσαν Χετταϊκήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς μίαν τῶν γνωστῶν εἰς τοὺς Ἀσσυριολόγους γλωσσῶν), τὸ αἴνιγμα τοῦτο παραμένει ἄλυτον.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΠΕΡΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ

Πολυτέλεια καλεῖται πᾶσα πέρα τοῦ δέοντος καὶ πρέποντος δαπάνη — ἡ δημιουργία περιττῶν ἀναγκῶν, αἵτινες αὐξάνουν μὲν τὰς δαπάνας τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς οἰκογενείας, δὲν καθιστοῦν ὅμως τὸν βίον οὔτε ἡσυχώτερον οὔτε εὐτυχέστερον. Μόνον ἐφ᾽ ὅσον ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἁπλοῦς, δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ αἰσθάνεται ἀνάπαυσιν καὶ εἰρήνην, νὰ ἔχῃ δὲ καὶ χρόνον διαθέσιμον πρὸς εὐγενῆ καὶ ἐπωφελῆ κοινωνικὴν δρᾶσιν, στηριζομένην ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀλτρουϊσμοῦ καὶ τῆς φιλαλληλίας. Ὅτι ἡ πολυτέλεια ἀπορροφᾷ ὄχι μόνον τὸ χρῆμα, ἀλλὰ καὶ τὴν σκέψιν καὶ τὸν καιρὸν τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἀναμφισβήτητον.

Λέγοντες πολυτέλειαν, δὲν περιοριζόμεθα εἰς ἓν μόνον εἶδος τῶν περιττῶν δαπανῶν τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἐννοοῦμεν τὸ περιττὸν εἰς πάντας ἐν γένει τοὺς κλάδους τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν ὑπάρξεως. Κατοικία, τροφή, ἐνδυμασία, κοινωνικὴ παράστασις — εἰς πάντα ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη εἰσχωρεῖ ἡ πολυτέλεια, ἐφ᾽ ὅσον ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ πράγματα ταῦτα ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τοῦ προσήκοντος—ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται διὰ τὴν κανονικὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν του—καὶ ἐκτρέπεται εἰς ἀναζήτησιν πραγμάτων περιττῶν, δαπανῶν τὸ χρῆμα καὶ τὸν καιρόν του.

Ἡ πολυτέλεια καθίσταται ἔτι μᾶλλον ἀξιοκατάκριτος, ὅταν ἀπὸ τὸ θέαμα μιᾶς πολυτελοῦς ζωῆς στρέψῃ κανεὶς τὸ βλέμμα πρὸς τὰ κάτω — πρὸς τὰς τρώγλας ἐκείνας, τὰς καταχρηστικῶς καλουμένας ἀνθρωπίνας κατοικίας,—πρὸς τὴν τροφήν, ἥτις ὀλίγον ἢ οὐδόλως διαφέρει τῆς τῶν κτηνῶν — πρὸς τὰ ράκη ἐκεῖνα, τὰ μὴ δυνάμενα νὰ προφυλάξουν ἀπὸ τὰς καιρικὰς μεταβολὰς τὰ μελανὰ σώματα ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων.

Τὸ κακὸν τῆς πολυτελείας βεβαίως δὲν εἶναι νεοφανές. Εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ πολυτέλεια ὠργίασεν εἰς τὰς ἀνθρωπίνους κοινωνίας, πλέον δὲ ἢ ἅπαξ ἐπέφερε τρομερὰν τιμωρίαν καὶ ἐφ᾽ ἑαυτὴν καὶ ἐπὶ τὴν κοινωνίαν ἐν γένει. Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1789 προῆλθεν ἐν μέρει ἀπὸ τὴν ἀφάνταστον σπατάλην καὶ ἀναλγησίαν τῶν κυβερνητῶν καὶ τῆς ἀριστοκρατίας, καθ᾽ ἣν στιγμὴν ὁ λαὸς ἀπέθνησκε τῆς πείνης· καὶ ὡς ἀποτέλεσμα ὁλόκληρος ἡ Γαλλία ἐκολύμβησεν εἰς τὸ αἷμα, τὴν τρομοκρατίαν καὶ τὴν ἀναρχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐνόχων ἀπωλέσθησαν καὶ ἄπειροι ἀθῷοι, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς δὲν διέφυγε φοβερὰ δεινοπαθήματα. Ἐν Ρωσσίᾳ τὸ πρῴην τυραννικόν, σπάταλον καὶ αἱματηρὸν Τσαρικὸν καθεστὼς κατερρίφθη καὶ οἱ ἄρχοντες ἐτιμωρήθησαν διὰ θανάτου ἢ ἐγένοντο πένητες καὶ πλάνητες ἀνὰ τὸν ἔξω κόσμον. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Κράτους, ἥτις ἐφρόντιζε μόνον νὰ ἐξυπηρετῇ τὸν Τσάρον καὶ νὰ δαπανᾷ ἀφειδῶς διὰ πολυτελεῖς ναούς, χωρὶς νὰ διαθέτῃ τίποτε διὰ τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ, ἀπεγυμνώθη ὅλων αὐτῆς τῶν ὑπαρχόντων καὶ ὑφίσταται σήμερον πρωτοφανῆ καὶ ἀπάνθρωπον διωγμόν. Ἀλλὰ μήπως καὶ ὁ λαός, ὁ ἀθῷος, δὲν συνεμερίσθη τὴν αὐτὴν τύχην; Μήπως σήμερον δὲν φέρει ζυγὸν ἐξ ἴσου τυρρανικόν; Μήπως εἶναι μικρὸν πρᾶγμα νὰ κινδυνεύῃ νὰ χάσῃ καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν του;

Ὄχι, ἡ πολυτέλεια φέρει ἀφεύκτως τὴν ἑαυτῆς τιμωρίαν, ἥτις συχνάκις συμπαρασύρει καὶ ἀθῴους, ὡς ἐκ τοῦ ἀλληλενδέτου τῶν διαφόρων τάξεων τῆς κοινωνίας. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ πολυτέλεια εἶναι μία κοινωνικὴ μάστιξ ἐκ τῶν μᾶλλον ἐπιφόβων, ἰδίως εἰς ἐποχάς, ὁποία ἡ παροῦσα μὲ τὴν παγκόσμιον δυστυχίαν, ἀνεργίαν καὶ στενοχωρίαν, τῆς ὁποίας δὲν ἐξαιρεῖται οὐδὲν ἔθνος, οὐδ᾿ αὐτὰ τὰ μέγιστα καὶ πλουσιώτατα.

Αἱ διάφοροι κοινωνικαὶ τάξεις πρέπει νὰ κατανοήσουν, ὅτι εἶναι μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος καὶ ὅτι ἐὰν ἓν μέλος — μία τάξις — ὑποφέρῃ, ὅλα τὰ ἄλλα μέλη συμπάσχουν. Αἱ εὐποροῦσαι τάξεις πρέπει νὰ ἐννοήσουν ὅτι τὰ ἀφθονώτερα μέσα, ἅτινα διαθέτουν, δὲν πρέπει νὰ σπαταλῶνται πρὸς κορεσμὸν τῆς ἰδίας των ματαιοδοξίας ἢ ἀπολαύσεως, ἀλλὰ νὰ συντελοῦν πρὸς ἀνακούφισιν ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὰ μέσα ὑπὸ τὰς σημερινὰς κρισίμους περιστάσεις δὲν ἐπαρκοῦν οὔτε διὰ τὸ κατώτατον ὅριον τῆς συντηρήσεως.

Οὐδεὶς βεβαίως ἀρνεῖται τὸ δικαίωμα ἑκάστου ἀνθρώπου τοῦ νὰ διαθέτῃ τὰ χρήματά του ὡς βούλεται. Ἀλλ᾿ ὑπάρχει ὑπεράνω τῶν νόμων περὶ ἰδιοκτησίας καὶ ὁ ἠθικὸς νόμος, ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, ὅστις κελεύει τοὺς ἔχοντας τὰ πλούτη νὰ ἐνθυμῶνται ὅτι εἶναι «οἰκονόμοι» τοῦ Θεοῦ, εἰς οὓς ἐνεπιστεύθη ὁ Θεὸς τὰ πλούτη, ἵνα τὰ χρησιμοποιήσουν καλῶς καὶ δικαίως καὶ θεαρέστως καὶ ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ δώσουν αὐστηρὸν λόγον τῆς διαχειρίσεώς των ταύτης. Εἶναι ὁ νόμος τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ζητεῖ ἀπὸ πάντα ἄνθρωπον τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοθυσίας καὶ τῆς ὑπηρεσίας, τοῦ ὁποίου αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὑπῆρξε τὸ ὕψιστον παράδειγμα.

Βεβαίως δὲν εἶναι εὔκολον νὰ διαχωρίσωμεν ἐπακριβῶς τὰ ὅρια τοῦ προσήκοντος ἀπὸ τῶν τῆς πολυτελείας· Διότι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διὰ μίαν κοινωνικὴν τάξιν εἶναι πολυτέλεια, διὰ μίαν ἄλλην τάξιν εἶναι προσῆκον ὡς ἐκ τῆς διαφόρου θέσεως, μορφώσεως, ἀνατροφῆς καὶ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς. Δυνάμεθα ὅμως νὰ ὁρίσωμεν μερικὰ ὅρια, θέτοντες ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν του συνείδησιν τὸ ἐρώτημα: «Τοῦτο (τὸ δεῖνα πρᾶγμα), διὰ τὸ ὁποῖον δαπανῶ τὸ δεῖνα ποσόν, εἶναι ἀπαραίτητον εἰς τὴν ζωήν, τὴν εὐεξίαν, τὴν εἰρήνην, τὴν δρᾶσίν μου; Θὰ ζημιωθῶ τίποτε ἐὰν περικόψω τὴν δαπάνην ταύτην καὶ διαθέσω τὸ χρῆμα τοῦτο ὑπὲρ ἑνὸς ἄλλου, εὐγενεστέρου σκοποῦ;» Πιστεύω ὅτι ἐὰν πράγματι θέσωμεν εἰς τὴν συνείδησίν μας τὸ ζήτημα τοῦτο εἰλικρινῶς καὶ σοβαρῶς, θὰ ἐκπλαγῶμεν ὅταν ἴδωμεν πόσα πράγματα μικρὰ καὶ μεγάλα δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς περιττὰ (καὶ συνεπῶς ὡς πολυτέλειαν) ἐξ ἐκείνων, διὰ τὰ ὁποῖα δαπανῶμεν χρῆμα, καιρὸν καὶ δύναμιν, καὶ πόσον θὰ αὐξήσῃ, διὰ τῆς περικοπῆς των, τὸ χρῆμα καὶ ὁ καιρός, τὸν ὁποῖον δυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν κατὰ τρόπον καλλίτερον καὶ ἀξιώτερον ἡμῶν ὡς ἀνθρώπων καὶ ὡς Χριστιανῶν. ***Ν.***

ΠΟΙΚΙΛΑ

—***Τὰ τρία ἀρχαιότατα Ἑλληνικὰ φύλλα.*** Ἡ ἑβδομαδιαία πολιτικὴ συνάδελφος «Λακωνία», ἐκδιδομένη ἀνέκαθεν ἐν Γυθείῳ, συνεπλήρωσε κατ᾿ αὐτὰς τὸ 60ὸν ἔτος τῆς ἐκδόσεώς της, καὶ συνεπῶς εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν σήμερον ἐν Ἑλλάδι ἐκδιδομένων πολιτικῶν ἐφημερίδων. Ὁ Συντάκτης τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς», καθ᾿ ὃ Λάκων, αἰσθάνεται ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησιν ἐπὶ τῷ ὅτι εἰς Λακωνικὴν ἐφημερίδα ἔλαχεν ἡ τιμὴ αὕτη. Μόνον τὸ ἡμέτερον περιοδικὸν εἶναι ἀρχαιότερον τῆς «Λακωνίας» κατὰ 8 ἔτη.-Εἶναι δὲ ἀξιοσημείωτον ὅτι καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη σήμερον ἐν Ἑλλάδι ἡμερησία ἐφημερὶς—ἡ γαλλόφωνος «Μεσσαζὲ ντ᾿ Ἀτέν, ἄγουσα καὶ αὐτὴ 54 ἐτῶν ἡλικίαν—ἱδρύθη ὑπὸ Λάκωνος τὴν καταγωγὴν καὶ διευθύνεται σήμερον ὑπὸ τῆς θυγατρός του. Ὥστε (ἐκ συμπτώσεως, βεβαίως) τὰ τρία ἀρχαιότατα φύλλα, τὰ ἐκδιδόμενα σήμερον ἐν Ἑλλάδι, ἱδρύθησαν καὶ ἐκδίδονται ὑπὸ Λακώνων. Συγχαίρομεν τὸν φίλον Συντάκτην τῆς «Λακωνίας» κ. Π. Ἀνδρεῖκον διὰ τὴν πλήρη εὐγενῶν δημοσιογραφικῶν ἀγώνων ἑξηκονταετίαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ φύλλου του, εὐχόμεθα δὲ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν συμπαθῆ «Λακωνίαν» πολυετῆ ἀκόμη συνέχισιν τῶν ἀγώνων τούτων.